

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Universitetsutbildning – endast till för eliten?

Studenters upplevelse av möjligheter till högre utbildning i Uganda

SQ1562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp
Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits
Kandidatnivå
Vt 2013
Jonatan Goës & Sadaf Modiri
Handledare: Birgitta Jansson

Abstract

Titel och författare: Universitetsutbildning - endast till för eliten? Jonatan Goës & Sadaf Modiri

Syftet med vår uppsats har varit att undersöka hur studenter på Makerere universitet i Kampala, Uganda upplever deras möjligheter att nå och genomföra högre studier. Vi presenterar en kortfattad bild av landets historia och dagsläge för att ge en djupare bild utav studenternas egna berättelser angående deras dagliga upplevelser och hinder i livet som student i Makerere Universitet i Kampala, Uganda. Vi berör ämnen såsom familj, finansiering och de olika sponsringssystemen som existerar i landet.

Vi hade ett induktivt tillvägagångssätt, där vi valde att bestämma teorier utefter det insamlade materialet. Undersökningen bestod av tre semistrukturerade intervjuer där vi intervjuat en grupp studenter, en enskild student men även en akademiker och arbetande lärare på Makerere University i Kampala, Uganda. Vi hade ett målinriktat urval och lät informanterna välja egna miljöer att intervjuas i.

Resultatet tematiserades och analyserades med hjälp av våra teorier Capability Approach (CA) och Social Mobilisering. Resultaten var bland annat att studenternas upplevelser omfattade bland annat berättelser om sponsorskap som endast gynnar de studenter med bäst betyg i nationen eller distrikten, de med pengar eller de med de rätta kontakterna i State house. Vi fick även berättat om en press man kände hemifrån både finansiellt men även att man ska få bra betyg och ett bra arbete efter studierna. Ibland kan till och med hela familjen vara beroende av den lön du kan komma att få efter dina universitetsstudier då familjen kan offrat mark eller pengar för att investera i dig som student. Vissa berättade om en livsstil där man studerade på heltid på dagarna men arbetade på kvällar och/eller helger, eller där man tvingas hoppa av skolan ett år för att samla pengar för att ha råd med resterande terminer. Upplevelserna kommer ifrån de studenter som faktiskt är en minoritet i landet med snart en universitetsutbildning i ryggsäcken – men ändå rymmer informanternas berättelser en maktlöshet inför staten och den ekonomiska utsattheten som många i Uganda kan känna igen sig i. Familjen nämns bland annat även som ett viktigt stöd där till och med släkten kan hjälpa till för att man ska kunna studera och få en universitetsutbildning.

Nyckelord: Studenter, Makerere University, Makerere universitet, möjligheter, upplevelser, familj, släkt, Kampala, Uganda, finansiering, sponsorships, sponsorskap

Disposition

Under vår tid vi forskat har vi alltid delat upp arbetet så att båda författare har arbetat med alla delar.

- **Kapitel 1 Problemformulering**

Här beskriver vi för läsaren varför ämnet är intressant och försöker skapa en nyfikenhet till att läsa vidare. Vi beskriver också anledningen till varför vi har valt att forska om detta och vilka komplikationer som ämnet innebär.

- **Kapitel 2 Syfte och frågeställningar**

Syftet med studien presenteras och vi beskriver de olika frågeställningar vi har använt oss av.

- **Kapitel 3 Förförståelse** Vi beskriver vårt perspektiv som svenskar i ett annat land och vilka konsekvenser som kan uppstå i de möten vi har haft.

- **Kapitel 4 Bakgrund**

Här leder vi er igenom Ugandas historia där vi berör kolonialisering och de senast styrande presidenterna. Vi går igenom våldsamma episoder i Ugandas bakgrund och hur dessa episoder bland annat lett till diskriminering av olika grupper i landet. Vi går kort igenom relevant information gällandes den högre utbildningen och Makerere som universitet.

- **Kapitel 5** fokuserar vi på **Teoretiska perspektiv & tidigare forskning.**

Vi går igenom teorierna Capability approach och Social mobilisering. Vi beskriver de essentiella och de vi anser vara viktigt för att sedan kunna analysera våra informanternas upplevelser och svar från våra intervjuer. Vi går även igenom tidigare forskning inom berörda områden i detta kapitel.

- **I kapitel 6** går vi igenom **Metodik** och hur vi gått tillväga i vår studie.

Vi beskriver bland annat varför vi valt en kvalitativ undersökning, vårt urval, etik, könsfördelningen, maktaspekter, miljö, reliabilitet och validitet.

- **I kapitel 7** går vi igenom **Resultat & Analys.**

Här lägger vi fram våra informanternas svar och deras upplevelser samtidigt som vi kopplar deras svar med både tidigare forskning, bakgrund men främst med våra två valda teorier Capability approach och Social mobilisering. Vi presenterar våra resultat och analys parallellt och tematiserat.

- **I kapitel 8** knyter vi ihop säcken med en **Slutdiskussion** och diskuterar vad vi har kommit fram till i studien. Vi summerar de resultat och analyser vi har samlat ihop och

reflekterar kring det vi själva tycker kring studien. Samt vad denna studie kan bidra med i framtiden.

- **Kapitel 9 Referenser** Här presenterar vi de referenser som vi använder oss av i studien.
- **Kapitel 10 Bilagor** Här presenterar vi de bilagor som är knutna till studien.

Innehållsförteckning

Förord	1
1. Problemformulering	2
2. Syfte och frågeställningar	3
3. Förförståelse	3
4. Bakgrund	4
4.1 Ugandas historia rörande ledarskap och styre.....	4
4.2 Diskriminering av folkgrupper i Uganda	5
4.3 Olika sätt för studenter i Uganda att finansiera universitetsstudier med utgångspunkt på Makerere Universitetet i Kampala.....	7
4.4 Senaste utvecklingen i Uganda rörande universitetsutbildning	9
4.5 Diskurser och utveckling inom utbildningssystemet i Uganda.....	10
4.6 Makerere University i Kampala, Uganda.....	12
5. Teoretiskt perspektiv och tidigare forskning	14
5.1 Teorier	14
5.1.1 Capability approach.....	14
5.1.2 Betydelsen av socialt deltagande.....	15
5.1.3 Bakgrund kring teorin.....	16
5.2 Social Mobilisering	17
5.3 Tidigare forskning	18
5.3.1 Ekonomisk utveckling i öst - och sydafrika.....	18
5.3.2 Om korruption.....	19
5.3.3 Fallstudie om Makerere University.....	20
5.3.4 Studenters sociala bakgrund på Makerere Universitet och potentialen för kostnadsdelning.....	21
5.3.5 Studenters psykiska hälsa på Makerere University.....	21
6. Metod	23
6.1 Litteratur och materialsökning	23
6.2 Urval	24
6.3 Könsfördelning	24
6.4 Intervjuer & intervjuguide	25
6.5 Fokusgrupper/Individuell intervju	25
6.5.1 Fokusgrupp	25
6.5.2 Individuell intervju.....	26
6.6 Intervjufrågor och intervjusituation	27
6.7 Sonderingsfrågor/uppföljningsfrågor	28
6.8 Maktaspekter	28
6.9 Miljö	29
6.10 Analysförfarande	29
6.11 Reliabilitet	30
6.12 Interbedömarreliabilitet	30
6.13 Validitet	31
6.14 Generaliserbarhet	31
6.15 Etiska överväganden	31
6.16 Begränsningar med studien	33
7. Resultat och Analys	34

7.1 Summering	34
7.2 Familjens betydelse.....	34
7.3 Olika typer av finansiering	41
7.4 Möjligheter & hinder i samhället	45
8. Slutdiskussion	51
9. Referenser	54
10. BILAGOR	57

Förord

Vi vill tacka vår handledare Birgitta Jansson (Göteborgs Universitet, institutionen för socialt arbete) för hennes stöd och konstruktiva kritik som har varit till stor hjälp för oss under arbetets gång av denna studie. Vi vill även tacka Hadijah Mwenyango vid Makerere University som har varit vår kontaktperson inför och under vår resa i Uganda;

Thank you Hadijah for all the valuable help you have provided us with.

1. Problemformulering

I många länder i väst har vikten av utbildning och att faktiskt kunna läsa och skriva blivit en självklarhet. Människors möjligheter utvecklas framåt och i Sverige har vi exempelvis allt ifrån Komvux, universitetsutbildningar, KY-utbildningar eller folkhögskola. Vi är i Sverige vana vid skolor och universitet som till största delen bekostas av staten. Vi har även möjligheter till studielån och studiebidrag. (www.hsv.se, 2011)

Unga studenter i Sverige har potential och resurser som ses som stora i jämförelse med många länder. Vi ville undersöka möjligheterna i ett annat land, ett land som var under utveckling men kanske inte lika utvecklat som Sverige. Vi ville öppna upp för ny forskning, öppna upp en ny väg för studenter att studera socialt arbete i länder utanför Europa. Vi ville undersöka andra ungdomars möjligheter till universitetsutbildning, men via studenternas egna upplevelser.

Att utforska andra delar av världen gällande möjlighet till utbildning ger oss ett bredare perspektiv och en dynamisk syn på kunskap och vad det kan kosta; både ekonomiskt men även socialt. Vilka uppoffringar måste en individ göra för att få tillgång till utbildning och sedan genomföra utbildning? Hur upplever studenterna att de påverkas socialt av livet som student på en av Östafrikas största universitet? Vad har familjen för betydelse för huruvida studenten väljer att studera på universitet eller inte? Vad gör staten i landet för att underlätta studier på hög nivå? Gör staten något som faktiskt uppmuntrar eller stimulerar utbildning på universitetsnivå?

Vi valde att resa ned till Ugandas pulserande huvudstad Kampala där vi möttes med ett varmt välkomnande och ivriga studenter på ett av de största och äldsta universiteten i Östafrika; Makerere University. Vi vill genom denna studie visa på hur studenter i Uganda ser på sin situation rörande studier och livet som student på universitet. Människors möjligheter till utbildning, en möjlighet som vi i Sverige tar för givet.

2. Syfte och frågeställningar

Syfte

Vi vill med denna studie undersöka hur studenter på Makerere University, Kampala, Uganda upplever deras möjligheter att nå och genomföra högre studier. Genom att presentera en kortfattad bild av landets bakgrund och nuvarande situation vill vi ge en djupare beskrivning angående studenternas syn på möjligheter och hinder de upplever dagligen i livet som student. Genom att intervjua studenter och en undervisande lärare ville vi uppnå en mångsidig helhetsbild.

Frågeställningar

Vilken roll spelar familjen för studenternas upplevda möjlighet att påbörja och genomföra universitetsstudier?

Hur påverkas studenternas upplevda möjlighet till studier på universitets nivå av de nuvarande finansieringsmöjligheterna gällandes universitetsstudier i Uganda?

Vilka upplevelser har studenterna utav statens/samhällets stöd gällandes universitetsutbildning? Vilka hinder och möjligheter påverkar studenternas studiesituation?

3. Förförståelse

Vi är medvetna om att våra bakgrunder som unga, svenska studenter och våra personliga erfarenheter kan komma att spegla sig i vår uppsats även om vi försökt att vara så objektiva som möjligt. Att beskriva Ugandas universitetssystem gör att vi säkerligen jämför det med det svenska skolsystemet undermedvetet. Självklart är vi medvetna om att vår socionomutbildning också kanske påverkar oss i vår syn då vi bär runt på teorier och synsätt vi lärt oss de senaste åren. Ämnena vi berör i vår forskning är ämnena vi även berör i vår socionomutbildning såsom socioekonomiska frågor, studentlivet eller familjen och dess betydelse i form av socialt nätverk. (Thurén, 2004)

Vi berör dessa ämnen i vår utbildning en hel del och har enligt oss även en västerländsk synvinkel. Detta var också något vi medvetet försökte att undvika så gott vi kunde, då vi helst inte ville ha en ingång i studien där vi jämför ur ett västerländskt perspektiv. Vår fokus skulle ligga hos studenternas egna upplevelser av Ugandas universitetssystem, deras familj och ekonomiska möjligheter.

Vi har försökt vara så öppna som möjligt utan att jämföra med det svenska systemet så långt som det har gått, på gott och ont.

4. Bakgrund

4.1 Ugandas historia rörande ledarskap och styre

År 1890 kom England och Tyskland överens om att Uganda skulle bli en brittisk koloni. Först år 1962 fick Uganda som nation sin självständighet tillbaka och därefter följde nio år av en instabil demokrati för att tas över av översten Idi Amin under en militärkupp år 1971.

Presidenten Idi Amin avvisade under sin presidentperiod utländsk expertis och näringsliv vilket satte landet i en svår ekonomisk och diplomatisk situation. Det var en våldsam och korrupt period fram till år 1979 då Idi Amin blev störtad. Mellan år 1972-85 föll 35 % av den genomsnittliga inkomsten i landet per person. Utbildning var den sektor som drabbades hårdast av statens pågående nedskärningar och landet blev nästintill lamslaget av den finansiella och politiska krisen som pågick i landet. Detta lämnade Makerere universitet nästan bankrutt.

Sedan tillsattes president Milton Obote, men också under hans styre missgynnades Uganda då många militärkupper satte landet i nya oroligheter (Musisi & Muwanga, 2003).

År 1986 tog nuvarande presidenten Yoweri Kaguta Museveni makten. Musevenis stöd i dagsläget är inte enbart positivt, även om många anser att han under sin långa period har genomfört många reformer som har gynnat landet. Han har blivit anklagad för att inte styra

landet utifrån demokratiska värdegrunder och har många gånger även blivit anklagad för valfusk. (www.landguiden.se)

Museveni har under de senaste åren satsat mycket resurser på militären och opposition slås ned med hjälp av militären, vilket har lett till att många länder som ger bistånd till Uganda inte längre är villiga att ge bistånd på grund av detta odemokratiska styre.

Anmärkningsvärt är också landets problem med upprorsgruppen LRA (Lord Resistance Army, en militär rebellgrupp) som har orsakat mycket oroligheter i Uganda de senaste årtiondena och den sittande presidenten Museveni har fått mycket kritik för att inte ha kunnat stoppa LRA än idag trots upprepade försök till fred med nuvarande LRA-ledaren Joseph Kony. Men något som också påverkat Ugandas befolkning är att landet drabbades hårt av AIDS-epidemin under 80 - och 90-talet och har ännu inte har återhämtat sig helt. Dessa omständigheter i kombination med våldsamma perioder av diktatur har påverkat landets ekonomi negativt genom årtiondena och bidrar till att utvecklingen går långsamt. Dessutom har också många länder under de senaste årtiondena kapat sin handel med landet. Uganda är i viss mån beroende av ekonomiskt stöd, i form av bidrag och etablering av företag, från utlandet vilket gör det ännu svårare för Ugandas utveckling att gå framåt (www.globalis.se, 2006). (www.sida.se, 2009)

4.2 Diskriminering av folkgrupper i Uganda

På grund av Ugandas historia och tradition (kolonisering av briter och nationella oroligheter) finns det än idag områden i Uganda som inte utvecklas lika bra som andra områden, inom till exempel skola, sjukvård och infrastruktur.

Exempel på hur denna orättvisa fördelning har sett ut är religiös diskriminering av grupper i samhället gällandes muslimer och ett patriarkaliskt styre från statens sida i fråga om tillgång till exempel utbildning och arbete för Ugandas medborgare. (A.B. K Kasozi, 2003).

Som en konsekvens av att de underutvecklade områdena inte har en jämn fördelning av tillgångar inom till exempel utbildning fortsätter dessa områden att vara fattiga och resurssvaga.

Ugandas patriarkala system har lett till att exempelvis kvinnor ej har samma form av äganderätt till ägodelar i ett äktenskap eller att en diskriminerande arvsrätt mot kvinnor har de inte heller samma möjligheter till högre utbildning som män. Detta går att se vid en närmare titt på samtliga universitet i Uganda (Makerere, Mbarara, Uganda Martyrs University and Nkumba etc.) då de har gemensamt att män genom historien varit överrepresenterade. Mellan 1900-1960 var kvinnorna grovt underrepresenterade. Staten försökte på olika sätt sponsra flickor och ibland även sponsra boendet så att de kunde flytta hemifrån, allt för att komma ifrån alltför tidiga giftermål eller plikter till familjen och hemmet. (A.B. K Kasozi, 2003). Fortfarande under år 1991 var kvinnor överrepresenterade både gällandes att hoppa av grundskolan innan de var färdiga, men även gällande analfabetismen bland befolkningen. År 2000-2001 gjorde The Uganda Demographic and Health Survey en undersökning där 40 % av kvinnorna visade sig inte kunna läsa alls, i jämförelse med 16 % av männen. Det är också stor skillnad mellan stadsboende och landsbygdsbo. Orsaken tros vara bland annat tidiga graviditeter och tidiga giftermål. Kvinnor representerade knappt ca 30 % gällandes examen inom högre utbildningar i universiteten Makerere och Mbarara under perioden 1985-1999. Som en åtgärd för att bryta denna negativa trend införde Ugandas stat år 1990 positiv särbehandling för kvinnor vilket har ökat kvinnors inskrivning på universiteten. Som kvinna tilldelas studenten 1,5 bonuspoäng vid ansökan till universitet i Uganda (Ssekamwa & Lugumba, 2001). Än idag gäller dessa kriterier för kvinnor som ansöker om universitetsplats. (<http://doc.iiep.unesco.org>, 2011)

Även andra grupper i samhället som till exempel muslimer, en grupp som ständigt växer sig större till antalet i Uganda, har genom Ugandas historia varit missgynnade gällande tillgång till utbildning. Innan Uganda blev självständigt 1962 har Uganda varit en Brittisk koloni och därför influerats mycket av Britterna hur landet ska styras. På så vis kom kristna katoliker och protestanter, de dominerande religiösa grupperna till antalet, att favoriseras framför muslimer. Detta har lett till att muslimer, än idag, till viss del blir exkluderade ur samhället. Än idag är muslimer underrepresenterade i Ugandas olika universitet, jämfört med andra religiösa grupper (A.B. K Kasozi, 2003).

En annan bidragande faktor till att det finns ojämlika förutsättningar gällande tillgång till utbildning i Uganda är de olika avgifter som universiteten runt om i landet har. Avgifterna

som de olika universitet tar ut från studenterna kan variera oerhört mycket beroende på vilket universitet studenten går på. Uganda består av olika regioner som själva har mycket inflytande i det lokala samhället, vilket innebär att de till exempel kan vara med att besluta hur skolsystemet ska styras. Detta innebär att vissa områden kan ha mer resurser att lägga på skolan jämfört med andra, vilket innebär olika förutsättningar för studenter eftersom det kan vara en stor spridning i kvaliteten på skolsystemet (Musisi, 2003).

Denna bakgrund anser vi vara nödvändigt att känna till för att förstå hur förutsättningarna för studenter att ta sig till universiteten i Uganda ser ut. Ugandas medborgare har alltså genom historien inte haft samma förutsättningar att nå högre utbildning på grund av strukturella hinder, så som kön, religion och klass.

4.3 Olika sätt för studenter i Uganda att finansiera universitetsstudier med utgångspunkt på Makerere Universitetet i Kampala.

Uganda har ett system för finansiering av högre studier som skiljer sig markant från till exempel Sverige där studenter kan ta studielån. (www.hsv.se, 2011)

Förutsatt att studenten har klarat de nationella test som måste göras för att få ansöka till olika universitet kommer också frågan om hur studierna ska finansieras. Eftersom högre studier i Uganda är belagda med terminsavgifter måste studenten hitta ett sätt att finansiera sina studier. Regeringen i Uganda sponsrar ca 4000 studenter vilket motsvarar en fjärdedel av de nyinskrivna i universitetet varje år. (Kasozi, 2003)

Dessa studenter som finansieras via government sponsorships är fullt sponsrade - vilket innebär att staten täcker skolavgifterna, hyra för eventuellt studentrum men även mat. Dessa studenter går endast i statliga universitet. Detta system gällandes finansiering inom högre utbildning kallas för "dual track tuition policy". Det innebär att de studenter med höga poäng på det nationella testen (Uganda Advanced Certificate of Education Examination (UACE)) då via stipendier får sin universitetsutbildning betald. Dessa government sponsrade studenter har första prioritet gällandes plats på universiteten. (Kasozi, 2003)

Det är svårt att presentera statliga källor för dessa olika sponsorskap då endast *Governmental sponsorship* är det vi lyckades få tag i (Gov.go.ug, 2013) när vi letar källor om de olika sponsorskapen. Därför har vi förlitat oss på våra informanterns beskrivningar i brist på andra källor. Det faktum att det är svårt att få tag i information om de olika sponsorskapen kan tolkas som en stor brist från Ugandas stat rörande tillgängligheten för Ugandas befolkning.

Ett annat vanligt sätt är att förlita sig på sin familjs förmåga att stå för de ekonomiska kostnaderna, vilket ofta är svårt för familjer i Uganda då medelinkomsten i Uganda är 504 US dollar per invånare per år (Sida, 2011) vilket inte täcker genomsnittet för den årliga terminskostnaden för universitet i Uganda som är 1050 US dollar (Mak.un.ug, 2011). När studierna bekostas av den enskilda studenten och dennes familj kallas i folkmun för "*private sponsorship*".

Ett annat, mindre vanligt men väldigt eftertraktat, sätt är att staten står för olika delar av kostnaderna, både själva terminsavgifterna och ibland även levnadskostnader. Enligt våra informanter som vi har intervjuat beskriver de tre olika typer av sponsorskap som finns tillgängliga för universitetsstudenter: *Governmental sponsorship*, *State sponsorship* och *District sponsorship*.

Governmental sponsorship:

Detta innebär att staten står för merparten av kostnaderna som tillkommer för en student vid ett universitet. Terminsavgifter och andra avgifter som skolan kräver för dess finansiering står staten för, men också kostnader för boende och övrig levnad. För att en student ska kunna få denna hjälp är det en förutsättning att denne har presterat höga poäng på de nationella tester som görs i samband med ansökningen till universitetet. Då studenter runt om i landet gör samma test konkurrerar de alltså med varandra om denna finansiering från staten, vilket gör den väldigt svår att få eftersom så många söker den.

State sponsorship:

Denna form av ekonomiskt stöd skiljer sig från *governmental sponsorship* i det avseendet att den som ansöker om det måste redan ha en kontakt med en person som redan jobbar för staten. Fortfarande måste studenten givetvis ha bra betyg, både från tidigare studier på grundnivå men även från de nationella testerna.

District sponsorship:

Denna form av ekonomiskt stöd från staten grundar sig på de olika distrikt som finns i Uganda. Baserat på resultaten från studenter i ett specifikt distrikt tävlar studenterna enbart med andra studenter från samma distrikt. Detta system kom till för att låta de mer resurssvaga distrikten i landet få möjlighet att studera på universitet.

4.4 Senaste utvecklingen i Uganda rörande universitetsutbildning

I början av 90-talet var Ugandas stat bankrutt som ett resultat av tidigare politiska oroligheter och brist på bidrag från utomstående länder vilket medförde att alla skolor som var statligt finansierade under en tid genomgick en kris. Det var vid denna tidpunkt som landet genomgick en ekonomisk reform gällande landets ekonomi vilket skulle öppna upp för den fria marknaden. Detta påverkade skolsystemet och främst högre studier. Tidigare hade endast statliga universitet funnits i Uganda men i och med reformen blev det tillåtet för privata aktörer att starta skolor. Ugandas president Yoweri Kaguta Museveni, som tidigare hade varit ytterst ansvarig för statliga skolor, lämnade över ansvaret till lokala ämbetsmän i de olika distrikten och uttalade sig vid denna tidpunkt att Uganda skulle genomgå förändringar som skulle leda till ett modernare och rikare land.

Denna reform som innebar att staten inte längre hade en total makt över institutioner medförde att universiteten själva kunde bestämma hur de skulle finansiera sig själva. Olika uttryckssätt för detta var till exempel att låta privata aktörer samarbeta med skolan och erbjuda kurser på kvällstid. Men det som var mest dramatiskt var hur universiteten ändrade villkoren för studenternas möjligheter att ta sig in i universiteten. Tidigare var det endast möjligt att studera på universitet genom att låta staten sponsra studentens utbildning. Innan reformen under 90-talet var det alltså inte möjligt att privat betala skolavgifter, men efter reformen var nu detta möjligt vilket sedan dess har blivit det absolut vanligaste sättet i Uganda (ca 80 % av universitetsstudenterna) att finansiera sina studier på universitet (Musisi, 2003).

Presidenten Yoweri Kaguta Museveni som har suttit vid makten sedan 1986 är fortfarande vid makten. Trots motstånd från både politiskt håll och från folket har Museveni genom åren haft tillräckligt mycket stöd för att få sitta kvar vid makten.

En av de senaste stora förändringar som Uganda har genomgått är en decentralisering av makten i landet. År 2011 ändrades antal distrikt i landet från 33st till det över det trippla antalet 112 st. Förklaringen till denna maktfördelning är att föra makten närmare folket, men kritiker tror att korruptionen riskerar att bli värre och kontrollen alldeles för lite. Trots den tidigare ekonomiska krisen runt 90-talet var Uganda det enda landet i Östafrika som ej sökte ekonomiskt stöd från utomstående länder år 2011. Museveni och hans regering satsar idag storslaget på att minska fattigdomen i landet och har som mål att under de närmsta trettio åren utveckla Uganda mot ett medelinkomstland till skillnad ifrån dagens status som utvecklingsland (Mehler, Melber & Walraven, 2011).

Idag är Uganda på god väg att bli ett medelinkomstland, sett till landets BNP i förhållande till andra länder i Östafrika. *Human development indicators* är ett mätinstrument som används av till exempel FN för att mäta ett lands utveckling inom ett flertal områden. Bland annat så är utbildning, folkhälsa, fattigdom och inkomst per invånare områden som tas upp i HDI.

Uganda har under de senaste 10 åren haft en uppåtgående kurva inom de flesta områden, vilket talar för att landets utveckling går framåt (UNDP, 2013).

4.5 Diskurser och utveckling inom utbildningssystemet i Uganda

Högre utbildning i Uganda och dess finansiering har debatterats under en längre period. De har funnits röster som stödjer total privatisering och vill att finansieringen ska ske via den fria marknaden och då ses studenten som en konsument och utbildningen som en produkt som skall säljas. De som förespråkar detta liberala tänk menar att staten ska ha lite inflytande över skolsystemet och privata aktörer ska få möjlighet att starta upp skolor. De vill inte att skattebetalarnas pengar ska gå till att finansiera landets utbildning, framförallt den högre nivån som enligt dem kostar landet onödigt mycket pengar. Kritiker mot detta tänk menar att de som kommer ha råd med högre utbildning kommer att vara de som kommer ifrån grundskoleutbildningar av hög nivå, eliten helt enkelt. De menar att det finns en stor risk för att utbildningen kommer bli en klassfråga (A.B. K Kasozi, 2003).

Men den fria marknaden gällande universitetsstudier fungerar inte på samma sätt i tredje världen såsom i de mer utvecklade länderna då den generella befolkningen är alldeles för ekonomisk utsatt för att kunna ha råd en med högre utbildning överhuvudtaget. Den genomsnittliga årliga inkomsten för en Ugandier per capita är 504 Us dollar (Sida, 2011), medan den genomsnittliga årliga kostnaden för en Ugandiers högre studier är ca 1050 Us dollar per år (Mak.un.ug, 2011). Hade den högre utbildningsnivån blivit utsatt för den fria marknaden helt och hållet hade det inte funnits många konsumenter som hade haft råd att köpa "produkten", med andra ord utbildningen. I många utvecklade länder investerar privata aktörer i den högre utbildningen, lokala entreprenörer i universitet eller campus och får exempelvis sina namn på en stor skylt på universitetsområdet. I Uganda är detta inte vanligt, även om det under de senaste åren börjar bli vanligare (Ssekamwa & Lugumba, 2001). Att entreprenörer investerat i Uganda de senaste 30 åren har varit ovanligt. Ugandas högre utbildning har ett flertal problemområden. Till exempel behöver landet satsa stora resurser på utbildning samtidigt som IT samhället och kunskapsutvecklingen ständigt pågår vilket kräver en fördelning av de resurser som finns, vilket inte alltid är ett lätt val för staten. Det finns ett stort digitalt gap som måste åtgärdas, förslagsvis med obligatorisk datorkunskap för studenterna. Datorer tillgängliga för studenter på universiteten i Uganda är väldigt få. Gapet inom teknik, IT och internet användning inom utbildning är stort i jämförelse med västvärlden. Att skapa en digital bas för utbildningen är något som skulle underlätta oerhört för landets utveckling. På så vis skulle studenter få möjligheter att studera oberoende var de bor, vilket rent socioekonomiskt är fördelaktigt för landet.

Ledningen i landet har uttalat att de vill expandera inom den högre utbildningsnivån och höja landets siffror från 139 rekryterade av 100 000 invånare, till 500 per 100 000 invånare. Detta också för att komma ifatt den genomsnittliga högre utbildningsnivån i Afrika på 339 personer per 100 000 invånare. Det finns också en väldigt ojämn fördelning av studenter som läser vetenskapsbaserade kurser (endast 15 %) på Ugandas universitet. Liknande skev fördelning gäller även för de som läser teknisk inriktning. Ett stort behov finns av att bredda landets utbud i kurser och program (A.B. K Kasozi, 2003). Detta är fakta som påverkar debatten i landet om och i så fall hur mycket staten ska påverka skolsystemet. I dagsläget är siffrorna betydligt bättre. Ugandas utbildningsindex har de senaste 20 åren stigit markant. Uganda har gått från att vara ett land där utvecklingen (Utveckling baseras enligt en rad kriterier som HDI (*Human development indicators*) listar, så som utbildning, tillväxt och folkhälsa) legat på en

oroväckande låg nivå till att vara ett land där utvecklingen ligger på en medelnivå och är på uppgång (UNDP, 2013).

Det är många problemområden gällande den högre utbildningen där någon form av förändring är nödvändig. Det är viktigt för utbildningssystemet i Uganda att en tydlig och öppen dialog får äga rum för att lyckas hitta lösningar kring finansieringen av utbildningssystemet. Det är svårt att finansiera en satsning på all form av högre utbildning på en och samma gång i Uganda, men det är nödvändigt att göra någon form av satsning. Att en del av den privata sektorn bibehålls krävs för att utvecklingen ska gå framåt är det många som är överens om, då staten inte kan finansiera skolsystemet på egen hand. Ett exempel på hur Uganda som land har haft problem med att finansiera sitt skolsystem är att Ugandas BNP bidrag till utbildningen i landet jämfört med andra länder var ett av världens lägsta bidrag. (A.B. K Kasozi, 2003).

4.6 Makerere University i Kampala, Uganda

Makerere University grundades år 1911 och är Ugandas och till och med central - och Östafrikas äldsta statliga universitet. Makerere universitet är Kampalas största universitet med ca 24 000 studenter. Makerere Universitet var till 1990 det enda universitetet i landet (Kwesiga, 2002). Det finns andra universitet i Uganda som inte är statligt styrda, utan privat finansierade. Det är i Uganda en regel att universitetet tar ut en avgift från studenterna för att gå på universitetet och på så vis täcka i snitt ca en fjärdedel av universitetens totala kostnader, enligt studier gjorda i Uganda (A.B. K Kasozi, 2003). Hur stora kostnaderna är varierar beroende på universitet och de program som erbjuds; till exempel är en terminsavgift för de studenter som studerar socialt arbete på Makerere University (enligt de informanter vi har intervjuat i denna studie) 840 000 ugandan shilling, vilket motsvarar ca 2000 svenska kronor. Dessa avgifter, eller "tuition fees" som de heter i Uganda, är något som studenterna ibland har problem att betala av olika anledningar, vilket vi kommer att presenteras närmare i resultat och analysdelen i denna avhandling.

Makerere University har, vilket de också är unika i det avseendet, det senaste årtiondet vidtagit speciella åtgärder i hopp om att minska dessa avgifter. På så vis hoppas universitetet lösa problemet med avhopp av studenter och därav fortsätta ha en god ekonomisk utveckling. Dessa åtgärder består av en viss kommersialisering av universitetet i form av; 1) Akademisk personal på universitetet arbetar även som konsulter åt privata företag. 2) Försäljning av varor såsom t-shirts, pennor, böcker etc. som har universitetets emblem på sig. 3) Kurser som inte inkluderas i avgiften erbjuds på kvällstid för en mindre avgift som direkt går till universitetet. 4) Olika boendeformer och matserveringar på universitetets campus erbjuds för att få in extra inkomster. 5) Universitetet tillåter vissa företag att sälja deras produkter på campus, till exempel telefonoperatörer. Dessa åtgärder har betytt mycket för Makerere University och dess ekonomi, och ett av målen är att få ner terminsavgifter för studenterna. Universitetet motiverar dessa åtgärder med att de måste våga tänka innovativt och kreativt för att kunna överleva i ett alltmer konkurrerande klimat (A.B. K Kasozi, 2003).

5. Teoretiskt perspektiv och tidigare forskning

5.1 Teorier

Vi har valt två olika teorier i vår studie som vi tillämpar för att analysera vårt material.

Vi har gått igenom en hel del teorier och hittade två stycken vi ansåg vara relevanta. Den ena teorin är *Capability approach* och är en teori som kan användas på många olika nivåer, både från ett mikro och makro-perspektiv. Vi ser denna teori som uppåtgående och aktuell, modern och väldigt nytänkande och ansåg den passa vår forskning. Med nobelpristagaren Amartya Sen i spetsen öppnades våra ögon för CA. Denna teori tyckte vi passade när vi ville analysera våra informanternas svar angående deras upplevda möjligheter.

Den andra teorin är *Social mobilisering* och är en teori som används för att bättre förstå företeelser i samhället ur ett makro-perspektiv. En teori där man även kan koppla makro-perspektivet med mikro-perspektivet.

Vi använder oss av denna teori när vi vill uttala oss om hur vi tror att vårt material kan relateras till Ugandas utveckling i relation till våra informanternas upplevelser.

Våra val är baserade på att vår empiri innehåller resonemang på både samhällsnivå och individnivå.

5.1.1 Capability approach

Capability approach används ofta som ett instrument att skatta individers upplevda möjlighet att förverkliga befintliga resurser till sina egna drömmar/mål. Grunddragen i teorin *Capability approach* (förkortat CA) består av olika begrepp så som "resources" (förutsättningar, resurser), "capabilities" (möjligheter, friheter) och "functions" (görande, omvandlande) vilka ska klargöra hur individen ser på sin situation och vad denne är kapabel att utföra. Det är väldigt viktigt att klargöra skillnaderna mellan dessa begrepp; bara för att det finns resurser i individens miljö behöver inte det betyda att denne har möjlighet att själv ta del av dessa. Eftersom vi inte är intresserade av att jämföra våra data med hur de överensstämmer med andra data, utan bara är ute efter att redogöra för deras upplevelser som ett led i att visa på hur

typexempel kan se ut, finner vi denna teori lämplig att använda då CA är ett bra instrument att "mäta" upplevda möjligheter hos individer att påverka sin situation. Teorin fokuserar inte på faktiska resultat som individen har presterat, utan kärnan i CA är att man tror att välmående har mycket att göra med om en individ känner att denne har möjlighet att påverka sin egen situation. (Robeyns, 2005).

För att visa principerna kring CA vill vi visa med ett eget, fiktivt exempel: två personer lever i samma samhälle, är lika gamla, har samma kön men lever i olika familjer. Person A lever med en familj som är socioekonomiskt utsatt, medan person B lever med en familj som är välbärgade ekonomiskt och har föräldrar med stort socialt kapital. Både person A och B går i ett kommunalt/statligt gymnasium och blir tillfrågade hur de ser på sina framtida utsikter gällande att påverka deras liv. Fast de båda personerna kan tänkas ha ungefär lika förutsättningar att lyckas, blir svaren olika. Person B tror att dennes möjligheter att påverka sitt framtida liv (alltså omvandla resurser till möjligheter) är stora, medan person A inte är lika optimistisk. Person A tar hänsyn till sin familjs situation och tycker inte att denne har fått de stöd som den har behövt för att lyckas så bra i skolan. Enligt CA är den upplevda möjligheten att påverka sitt liv en stark indikation på hur välmående ser ut och kan mätas, och det blir relevant att belysa den upplevelsen som en viktig faktor i en analys av välmående och förmågor.

5.1.2 Betydelsen av socialt deltagande

CA är en teori som vill sätta sociala faktorer i fokus gällande utveckling, både av nationer och individer. Det har varit vanligt att mäta ekonomisk tillväxt och dra direkta paralleller till hur bra utvecklingen fortskrider, utan att ta ordentlig hänsyn till sociala faktorer som medborgares politiska deltagande, tillgång till välfärd och utbildning. (Sen, 1999)

CA är en teori som lägger stor betydelse på socialt deltagande och dess samband med utveckling, framförallt på en individuell nivå. Om medborgare har friheten att engagera sig politiskt och i samhällsfrågor har de större möjlighet att påverka sin situation, menar författaren. Det går inte att bara se till ett lands BNP eller medelinkomsten bland befolkningen och sedan uttala sig om hur utvecklingen går, utan att ta hänsyn till socialt deltagande. Individens upplevda möjlighet att ta del av dessa förutsättningar är avgörande för hur väl ett sådant försök lyckas. Individen kan ha goda ekonomiska förutsättningar, men känner inte individen att denne har någon verklig möjlighet att påverka till exempel din närmiljö hon

lever i politiskt, då är sannolikheten är låg att hon/han ens kommer att försöka. Resultatet riskerar då bli att individen känner sig maktlös, trots ekonomiska resurser, och den upplevda möjligheten att kunna påverka sin situation sjunker. Det går därför inte att bortse från betydelsen av socialt deltagande när ämnet utveckling berörs. (Sen, 1999).

5.1.3 Bakgrund kring teorin

Det som bör uppmärksammas angående CA är att det finns flera personer som har arbetat fram teorin. En av de personer som senast har haft stor betydelse och utvecklat CA är Martha Nussbaum. Hon har arbetat fram mer konkreta listor med definierade begrepp rörande "*central human capabilities*" (betydelsefulla mänskliga möjligheter), vilket ämnar att kunna användas av regeringar runt om i världen i skapandet av demokratiska system (Robeyns, 2005). Men den som lade grunden för teorin och anses vara mest betydelsefull är Amartya Sen. Han har sedan 1980 engagerat sig i frågor kring hur socialt deltagande påverkar länders utveckling, och senare även individers. Författaren är nationalekonom i bakgrunden men har länge haft stort fokus på individens upplevda möjligheter, eller "*Freedoms*", när han uttalar sig om utveckling.

"- *Development consist of the removal of various types of unfreedoms that leaves people with little choise and little opportunity of exercising their reasoned agency.*" - Amartya Sen (Sen, 1999) Sid. xii (förord)

Dessa upplevda möjligheter som Sen talar om kan förklaras av de olika begreppen vi har nämnt tidigare; förutsättningar, upplevd möjlighet och görande. Sen menar att det är nödvändigt att först uppmärksamma vilka förutsättningar som är tillgängliga för individen och bedöma chanserna att lyckas, innan denne kan börja göra förändringar i sitt liv. Dessa förutsättningar måste för individen *upplevas* som möjliga, annars är sannolikheten låg att individen kommer lyckas med sina förändringar. (Sen, 1999)

5.2 Social Mobilisering

Detta är en omfattande teori som oftast behandlar företeelser på en makronivå. Genom denna teori vill man synliggöra hur samhället skapar olika förutsättningar, både på individ - grupp och samhällsnivå, för att utvecklingen i samhället ska gå framåt. Vad som menas med utveckling inom teorin *social mobilisering* syftar oftast på en social aspekt så som deltagande och möjlighet till påverkan i samhället, till skillnad från andra teorier som pratar om utveckling i termer av ekonomisk tillväxt i samhället. (Payne, 2008)

Social mobilisering handlar mycket om att koppla ihop social och ekonomisk utveckling på ett harmoniskt sätt, utan att något prioriteras högre eller lägre. Genom åtgärder, både på mikro-, meso- som makronivå, är tanken att förutsättningar ska skapas för att gynna dem som är utsatta och eliminera de hinder som redan finns. Vanligt är att skapa målsättningar för grupper i samhället som ska fungera som riktlinjer. Exempel på detta kan vara; *frihet att uttrycka sig, självbestämmande och organisering*. Dessa mål kan egentligen ses som handlingsmål som i sin tur ska leda till fortsatt utveckling av ett demokratiskt samhälle där medborgare ska ha stort inflytande över sin situation. (Sundh & Turunen, 1995)

Hur ser då processen ut hos en individ som lever i ogynnsamma förhållanden när förutsättningar skapas av samhället för att kunna uppnå självförverkligande? Enligt den tyske socialfilosofen Axel Honneth är erkännandet av människans förmåga att fatta egna sina beslut och få bekräftelse av sin omgivning oerhört viktigt. Han lyfter fram tre olika former av erkännande som extra viktiga; *erkännande genom primärrelationer* (att själv känna värdet av sina egna behov), *rättsligt erkännande* (att vara medveten om sina juridiska och politiska rättigheter i samhället) samt *social uppskattning* (personliga prestationer och att känna värdet av sin egen handlingsförmåga). Om individen känner att dessa erkännanden blir förverkligade finns enligt Honneth goda förutsättningar att skapa en positiv identitet med stora chanser till självförverkligande. (Sundh & Turunen, 1995)

Det som blir intressant för oss att titta på i denna teori är åtgärder utförda på makronivå (staten). Staten har möjlighet, till skillnad från andra organ i samhället, att utveckla långsiktiga lösningar och mobilisera de resurser som behövs för att främja utvecklingen i samhället. Det kan vara genom lagar om hur skola och sjukvård ska regleras, eller genom att uppmärksamma grupper i samhället som är utsatta. Dessa åtgärder gjorda på en makronivå har stor betydelse för skapandet av förutsättningar för individer som lever i samhället.

Den kritik som har framförts mot social mobilisering säger att det finns en risk med insatser från statens sida. Det anses att staten lätt kan bli korrupt, vilket historien har visat, och också

därför är det riskabelt när staten får för mycket inflytande och makt i ett samhälle och vad som ska åtgärdas. (Sundh & Turunen, 1995) Denna kritik kommer främst från många liberala teorier som i grunden anser att statens inflytande över folket ska vara mycket begränsad. En annan kritik mot social mobilisering inom offentlig sektor är att bristen på självinsikt inom organisationen och att det rent organisatoriskt är svårt för de som arbetar på gräsrotsnivå att framföra kritik uppåt i hierarkin. (Denvall, Heule & Kristiansen, 2011) Detta innebär att handlingsutrymmet för de som arbetar ofta begränsas av befintliga strukturer och hindrar utföra det arbete som de, med deras närvarande perspektiv har, anser vara nödvändigt. Denna kritik är viktig att uppmärksamma då den rör samtliga organisationer, statliga som privata. En stelhet i organisationen riskerar att bidra till att det arbete som ska utföras blir mindre effektivt eller till och med hindras, vilket hade kunnat undvikas med hjälp av bättre organisationsstruktur.

En aspekt som hänger mycket ihop med organisationsstruktur är att om ett demokratiskt system inte existerar, eller fungerar dåligt, i ett samhälle är det risk för att staten inte kommer att ta hänsyn till invånarnas bästa och dess intressen eftersom statens representanter inte är demokratiskt valda. Många utvecklingsländer berörs av detta och det är en problematik som är svår och tidskrävande att lösa. För att nyansera teorin social mobilisering och visa på hur den kan te sig i olika miljöer är det nödvändigt att påpeka att samhällsarbete inom social mobilisering inte behöver existera enbart i ett demokratiskt samhälle. Det kan lika gärna ta sig uttryck i en folkrörelse emot existerande maktordning. Nazityskland under 1930-talet är ett bra exempel på en hemsk men effektiv och framgångsrik mobilisering i samhället som också är en sorts social mobilisering. Det kan alltså sägas att kärnan i teorin social mobilisering har sin utgångspunkt i en folkrörelse, som sedan eventuellt kan vinna kraft flera nivåer i samhället. Därför är det viktigt att påpeka att betydelsen av en demokratisk samhällsstruktur är stor för att en positiv social mobilisering ska kunna ske.

(Denvall et al, 2011)

5.3 Tidigare forskning

5.3.1 Ekonomisk utveckling i öst - och sydafrika

Det finns många tidigare studier som gjorts rörande Afrikas, och framförallt öst - och sydafrika, utveckling. "Utveckling" är ett begrepp som berör många områden, och det är nödvändigt att förtydliga vad utveckling innebär i studier. Vi har valt att presentera en studie

rörande ekonomisk tillväxt i öst - och sydafrika och hur bidragande faktorer hänger ihop med den tröga utvecklingen de senaste 30 åren. (Artadi & Sala-i-Martin, 2003) Studien vill visa på hur ekonomisk tillväxt korrelerar med faktorer som hälsa, politiska oroligheter och utbildning. Studiens utgångspunkt är att ekonomisk tillväxt är en viktig förutsättning för att utvecklingen över huvudtaget ska vara möjlig, men det är inte den enda faktorn som är avgörande. En viktig aspekt är att många länder i öst - och sydafrika fortfarande är kvar i fattigdom på grund av hälsoproblem. AIDS och malaria medicin är en bristvara i många länder och är väldigt dyra att köpa in i landet. Detta betyder att länder i Afrika är beroende av rikare länder i väst som genom bistånd kan hjälpa till att införskaffa sådan medicin, eftersom det inte är ekonomiskt hållbart att sälja till länder som inte har råd att betala för dyra medicinska medel. Denna onda spiral är enligt författarna en av anledningarna till varför många länder i Afrika fortfarande har en dålig utvecklingstakt; om befolkningen tvingas hantera akuta hälsoproblem finns det lite utrymme för fokus på till exempel jobb och utbildning. (Artadi & Sala-i-Martin, 2003)

Ett annat hinder för utvecklingen i många länder i öst - och sydafrika som studien vill lyfta fram är de militära kupper som har varit ett problem under en stor del av 1900-talet. Det har varit vanligt att ett land bara över några få dagar kan omkullkastas av en militär kupp bestående av lokala utbrytargrupper. Detta kan innebära att landet under flera år efteråt kan vara politiskt instabilt vilket kan leda till att exempelvis bistånd som landet tidigare fått kan dras in, vilket kan få förödande konsekvenser då många länder är beroende av bistånd. Orsaken till dessa ofta våldsamma kupper kan vara naturresurser, politiska strider eller kulturellt betingat. Men oavsett anledning så är konsekvensen ett uppstannande, eller i värsta fall en tillbakagång, i den ekonomiska tillväxten och därav också en långsam utveckling inom andra områden. Studien har som syfte att visa på hur dessa olika faktorer har ett starkt samband till varför många länder i öst - och sydafrika har och har haft en dålig ekonomisk utveckling. (Artadi & Sala-i-Martin, 2003) Vi finner det relevant att visa på tidigare studier som visar på problematiken i ett större perspektiv för att få en översikt över Ugandas nuvarande situation.

5.3.2 Om korrupcion

Tidigare studier som har gjorts av organisationen *Transparency International* visar att Uganda under många år har haft en relativt hög korrupsionsnivå (TI, 2013). Organisationen genomför ständigt nya undersökningar om hur korrupcion kan ta sig uttryck och hur den på bästa sätt kan bekämpas. Vi finner det intressant att använda oss av denna källa då det är en

internationellt erkänd organisation som arbetar icke-vinstdrivande för att bekämpa korruption. Dessutom anser vi att det är intressant i sig att det har varit svårt att hitta källor som berör ämnet korruption i Uganda. Det finns studier och litteratur som kritiserar det nuvarande styrsättet i Uganda, men nästan ingen som behandlar ämnet korruption. Vi ställer oss frågan, med resultaten från *Transparency International* index i tanken, om bristen på studier rörande korruption visar på ett stort behov av framtida studier och forskning i ämnet?

Det finns studier som behandlar korruption i andra länder än Uganda. Ett exempel på en studie som behandlar korruption som företeelse är *Corruption, development and institutional design* (Kornai, Mátyás & Roland, 2005). I studien konstaterar författarna att korruption är ett problem som många länder kämpar med, och lösningar på problemet lyser med sin frånvaro. Eftersom korruption är ett problem som berör så många olika områden (politik, statliga organ, privata sektorn) är det svårt att hitta lösningar på hur korruption ska bekämpas. Det som är intressant att belysa är att studien presenterar resultat som tyder på att oavsett landets utvecklingsnivå är korruption närvarande, det är graden av korruption som kan skilja sig åt. (Kornai et al, 2005) Det resultatet kan ge en mer mångsidig bild till varför korruptionen i Uganda är så svår att få information kring. Det kan vara så att den är så djupt rotad att det inte ännu är möjligt att utforska den inifrån.

5.3.3 Fallstudie om Makerere University

I denna studie beskrivs Makerere Universitets bakgrund, från sjuttioalet fram till 2000-talet, där bland annat styrkor och hinder inom utbildningssystemet beskrivs. I studien presenteras Makerere Universitet och dess utvecklingsprocess genom årtiondena. Processen beskrivs som en förändring i att utbildningssystemet har decentraliserats, privatiserats och liberaliserats. Studien beskriver bland annat hur Makerere University har tvingats konkurrera med andra universitet i landet. Men även Makerere universitets höga avgifter i jämförelse med landets fattigdom, hiv och aids epidemin som kan ha påverkat både antalet studenter men även antalet utbildade lärare. (Musisi & Muwanga, 2003) En oroväckande upptäckt som studien gör är att lärarna på Makerere University tenderar, i takt med globaliseringen, att flytta till mer attraktiva arbetsplatser utomlands. Detta är ett enligt författarna förödande för universitetets utveckling. Därför uppmanar författarna att vidare forskning kring Makerere universitet och dess möjligheter till strategisk tänkande bör ske för att kunna utvecklas som institution. De menar att universitetet måste skapa mål för att säkra en hållbar utveckling i framtiden. Exempel på mål som författarna ger för Makerere University är: förstärka och påskynda

positiva förändringar inom universitetet, att identifiera möjligheter till stöd utifrån i omvandlingsprocessen och skaffa mer insikt och kunskap om den högre utbildningen i Afrika genom forskning om utbildningssystemet. (Musisi & Muwanga, 2003)

5.3.4 Studenters sociala bakgrund på Makerere Universitet och potentialen för kostnadsdelning

Författaren till studien, Muhammad Mayanja, skriver om Makerere Universitet och om hans kvantitativa studie som gjorts på studenters sociala bakgrund och deras möjligheter till finansiering av högre studier. Resultaten var att de mer ekonomiskt privilegerade studenterna på många sätt hade det lättare att hantera studierna och finansieringen jämfört med de som hade dåliga ekonomiska förutsättningar. Studien ger förslag på hur regeringen bör agera och hur Uganda som stat bör ta det största ansvaret gällandes finansiering av det högre utbildningssystemet. Idag har Ugandas stat inget heltäckande ansvar gentemot studenters finansiering av högre studier, utan det är upp till studenterna själva att stå för finansieringen. Detta vill studien problematisera genom att lyfta fram exempel på svårigheter som studenterna upplever när det gäller finansiering av universitetsstudier. Författaren diskuterar även möjligheter till positiv diskriminering & studielån. (Mayanja, 1998) Studien undersöker bland annat den dåvarande avgiftsfria högre utbildningen och hur ett sådant system skulle kunna förbättra det nuvarande avgiftsbaserade systemet. Författaren diskuterar också förutsättningarna för det nuvarande system där studenterna betalar för sin utbildning och där en applicering av positiv särbehandling för de ekonomiskt utsatta studenterna skulle kunna hjälpa studenter att komma in på universitet, speciellt de som inte har råd med de avgifter som universitetet kräver. Han beskriver hur universitet finansiellt skulle kunna hjälpa studenter via olika fonder eller använda sig av studentlån. (Mayanja, 1998)

5.3.5 Studenters psykiska hälsa på Makerere University

Denna studie behandlar den psykiska hälsan bland studenter på Makerere University genom att undersöka dels förstaårsstudenter på samtliga fakulteter och studenter som studerar medicin. Studien har en kvantitativ ansats och undersöker totalt 354 st studenter med hjälp av strukturerade frågor kring psykisk ohälsa, utifrån en skala som kallas *Beck depression inventory* (BDI). Författarna till studien uppmärksammar att det i dagsläget saknas kunskap kring den mentala hälsan bland studenter på universitet runt om i Uganda och vill med studien uppmärksamma den stress och psykiska ohälsa som studenter kan uppleva. (Ovuga,

Boardman & Wasserman, 2006) De resultat som studien bland annat presenterar visar på att 20 % av informanterna har drabbats av psykisk ohälsa och haft självmordstankar.

Förklaringen är att många studenter kämpar med ekonomisk finansiering av studier, social press från familj och i vissa fall själva eller har anhöriga som har drabbats av HIV/AIDS epidemin. När sedan pressen från universitetsstudierna adderas påverkas den mentala hälsan negativt på grund av stress. (Ovuga et al, 2006)

Resultaten från denna studie visar på att studenter på universitetsnivå utsätts för en psykologisk stress som kan leda till psykisk ohälsa. Åtgärder som har gjorts under studiens gång är inrättningar av studentmottagningar på Makerere University dit studenter kan vända sig för att få stöd om de upplever att de har psykisk ohälsa. Men studien visar också på att det är få studenter som frivilligt vill vända sig till dessa mottagningar, då de är rädda för att en sådan rapportering skulle skada deras framtida karriär om sådana uppgifter skulle komma fram. (Ovuga et al, 2006) Författarna vill uppmärksamma denna psykiska ohälsa bland studenter eftersom kunskapen om detta område är outforskat. De argumenterar för att fortsätta forskningen inom detta område då de menar på att ökad kunskap leder till bättre åtgärder för att kunna hjälpa studenter med deras problem.

6. Metod

Anledningen till att vi valt att forska kvalitativt är på grund utav att vi vill fokusera på studenternas egna upplevelser och uppfattningar. Dessa studenter kan ha svårt att gradera sina känslor, upplevelser eller ekonomiska situation baserat på ett urval av färdig numrerade eller konstruerade svar. Vi ville fånga dessa ungdomars personliga åsikter och uppfattningar. Tanken var att närvara när vi samlade in data från studenterna och tillsammans med dem lyssna och diskutera deras svar på våra frågor. Vi använde oss av semistrukturerade intervjuer där vi intervjuade studenter från Makerere University i Kampala, Uganda, men även en akademiker som undervisar på Makerere University. Vi intervjuade en student enskilt, nio studenter i en fokusgrupp och en akademiker i en enskild intervju. Vi använde oss av en induktiv ansatts i vår uppsats där teori valdes efter våra forskningsresultat; i detta fall intervjuerna.

Vi är medvetna om att om vi hade valt en kvantitativ metod hade vi säkerligen kunnat ta emot fler informanter under samma tid. Kanske hade vårt resultat blivit bredare och mer generaliserbart. Detta är något vi är medvetna om och vi valde att prioritera djup snarare än kvantitet och generaliserbarhet då detta inte var syftet med studien.

6.1 Litteratur och materialsökning

När vi valde att skriva denna uppsats ville vi använda oss utav källor och litteratur från flera internationella författare och inte bara svenska författare. Vi sökte efter litteratur och information både i bibliotek på Makerere University i Uganda men även i Göteborg. Vi sökte på Internet via sökmotorn Google Scholar samt universitetsbibliotekets databas LIBRIS och använde oss av sökord såsom "Makerere University", "Uganda education", "education system Uganda" men även "Uganda University". Att söka efter litteratur som var uppdaterad var väldigt svårt och därför har vi knappt några källor med forskning efter 2007 gällandes just Uganda. Att söka efter information på Ugandas stadshus hemsida har också varit besvärligt då den knappast fungerar alls vissa dagar. Vi sökte under hela vår forskningsperiod efter källor gällandes de olika sponsorskapen District sponsorships, State sponsorship och Government Sponsorships som våra informanter berättat om. Government sponsorships var det enda

sponsorskapet som vi kunde ange källor på. De andra sponsorskapen är baserade på våra informanter i denna uppsats.

6.2 Urval

Innan vi startade sökandet av informanter valde vi att gå igenom våra kriterier som vi hade gällande informanterna. Vi hade vissa kriterier som var viktiga för att intervjuas; vilket var att informanten var heltidsstudent på Makerere University och att vi hade en blandning av studenters olika bakgrund gällandes hur de finansierat sina universitetsstudier. Vi ville ha en blandning för att få en sådan bred fokusgrupp som möjligt där man lättare kan få en helhetsbild av dessa studenters strategier. Vi hade ett målstyrt urval, där vi med hjälp av kontaktpersoner på Universitetet från Makerere i Uganda kunde välja ut en klassrepresentant som hade mer eller mindre en koppling till vårt syfte och vår frågeställning. (Bryman, 2011) Med dessa kriterier bestämda, fick klassrepresentanten välja utvalda studenter till gruppintervjun. Till de två enskilda intervjuerna var förfarandet lite annorlunda. Eftersom vi hade haft kontakt med läraren redan innan avresan till Uganda, var det enkelt att fråga om medverkan. Vid den andra enskilda intervjun med studenten gick vi också genom klassrepresentanten. Det kändes mer etiskt rätt att dessa studenter fick frivilligt välja ifall de ville vara med eller inte, utan någon press från oss. De fick chansen att välja utan vår närvaro vilket eliminerar risken att de skulle bli påverkade av oss. Men det finns en risk att de blev påverkade av klassrepresentanten. (Bryman, 2011) Men det var en risk vi hellre tog än att riskera att de kände press ifrån oss.

Det som också kan vara en nackdel men även en fördel med vårt urval var att när fokusgruppen valdes ut på detta sätt fanns en risk att denna grupp som redan är etablerad och känner till varandra kanske påverkar varandra vid intervjun. De kanske finns oskrivna regler och normer som gäller i denna klass eller just denna fokusgrupp, som vi då inte kände till. Men detta var ingenting som vi upplevde under intervjun .

Vi är medvetna om att det säkerligen hade funnits brister i att ha en helt nyetablerad fokusgrupp också.

6.3 Könsfördelning

Det var viktigt för oss med en blandad grupp med informanter för att det inte skulle bli en skev fördelning. Våra informanter studerar socialt arbete och administration på Makerere Universitet och genom att prata med vår kontaktperson på Universitetet i Makerere och våra informanter har vi förstått att majoriteten av studenterna i just denna klass är kvinnor. Med detta i åtanke förstår vi att det kan bli svårt att få en rättvis könsfördelning.

I vår gruppintervju så var tre av nio män. Det finns en risk att en ojämn könsfördelning i sig kan påverka svaren och det är något vi ville är medvetna om. (Bryman, 2011)

6.4 Intervjuer & intervjuguide

Vi använde oss av fokusgrupper och individuella intervjuer som är semistrukturerade. Fokusgruppen och en av de enskilda intervjuerna bestod av studenter som studerade Socialt arbete och Administration på Makerere Universitet. Vi intervjuade även en akademiker som undervisar på detta program.

6.5 Fokusgrupper/Individuell intervju

Vi hade tre olika intervjuer, en fokusgrupp med nio studenter, två individuella intervjuer varav en av dem var med en student och den andra med en akademiker som undervisar på universitetet Makerere i Kampala, Uganda. Vi hade lite mer ingående och personliga frågor gällandes ämnet *olika finansieringsätt* vilket kan ses som ett känsligt ämne. Vi ville ha semistrukturerade frågor som är ställda i en viss ordning som vi ansåg vara bäst för att undvika missförstånd, oklara frågor eller allt för fria händer för både intervjuarna och informanterna. Det var viktigt för oss att intervjuerna samma förutsättningar berörde samma teman. Effekten av variation i formulering kan påverka resultaten olika, men även skillnader i tonläge eller miljö, vilket vi är medvetna om och ville undvika. (Bryman, 2011)

Vi ansåg däremot att det var viktigare för informanterna att välja själva vart de ville intervjuas för att de skulle känna sig bekväma och detta ledde till att de tre olika intervjuerna skedde i olika miljöer. Sedan finns alltid risk att öppna frågor kan leda till missförstånd eller fri tolkning, men vi anser att denna risk även finns när man använder sig av slutna frågor. Det viktigaste är att informanterna kände sig bekväma nog att dela med sig av sina erfarenheter, strategier och upplevelser. (Bryman, 2011)

6.5.1 Fokusgrupp

En fokusgrupp kan beskrivas som en fokuserad gruppintervju där en grupp människor möts för att diskutera ett visst ämne som styrs av en moderator. Styrandet är beroende på hur strukturerad moderatören vill att intervjun skall vara. Vi hade en halvstrukturerad

fokusgruppsintervju där vi lät diskussionen flöda men ändå hade förberedda frågor och teman som vi ville beröra specifikt.

Fördelar kan exempelvis vara att gruppen hjälper varandra att föra ett ämne eller en fråga framåt. (Wibeck, 2000)

Anledningen till att vi valde en fokusgrupp var mestadels på grund utav tidsbrist. Vi hade inte tid med fler individuella intervjuer utan såg alternativet fokusgrupp som en bra chans till att få möta fler elever under samma tid som en individuell intervju och på så sätt få med fler upplevelser från studenterna. Även om kvantiteten, alltså antalet inte var huvudsyftet i vår studie ville vi ändå få med minst 7-8 informanternas upplevelser för att få mer material att analysera och arbeta med. (Bryman, 2011) Vi hade ett relativt högt antal i vår fokusgrupp, 9 deltagare. Det var även en fördel att våra flera av våra informanter beskrev egna erfarenheter och på så sätt öppnade sig många andra informanter i gruppen också, något som kanske inte hade skett annars. Dynamiken i en grupp kan influera informanterna till en bredare omfattning av tankar och detta var till vår fördel då vi ville locka fram informanternas egna upplevelser. (Wibeck, 2000) Vi ansåg det vara väldigt givande att intervjua en grupp individer och insåg fort svårigheter såsom störningar i form av ljud. Men även om de andra informanterna ibland pratade i mun på varandra kunde man i ett senare skede lyssna på inspelningen och jämföra med våra anteckningar för att skilja på vem som sagt vad. Man kan också tänka sig att en annan nackdel kan vara att informanterna påverkat varandras svar på grund av eventuellt gruppträck. (Wibeck, 2000)

6.5.2 Individuell intervju

De två enskilda intervjuerna resulterade ofta i längre svar. Kanske för att de inte upplevde exempelvis förstärkande kommentarer, press eller stress ifrån andra informanter.

Informanterna i de enskilda intervjuerna kanske kände att de hade tid för reflektion.

Vi valde även att intervjua en lärare då vi anser att en lärare som undervisat i flera år och har en nära kontakt med studenter i sitt arbete har erfarenhet av studenternas upplevelser och exempelvis socioekonomiska hinder. Även om fokus låg på studenters upplevelser så anser vi att läraren kunde spegla dessa och efter flera års erfarenhet och nära arbete på Makerere universitet kunskap inom området och kunde på så sätt nyansera vår bild utav studenters upplevelser.

6.6 Intervjufrågor och intervjusituation

Vi delade upp frågorna utifrån olika områden. Först ställde vi lite allmänna frågor om bakgrund, om hur informantens familjesituation såg ut och hur dennes väg till universitetet hade sett ut. Sedan gick vi in mer på informantens åsikter kring utbildningssystemet och dennes upplevda möjlighet att uppnå och genomföra universitetsstudier. (Bryman, 2011) En indelning av intervjun i områden underlättar sammanställningen av svaren och analysen. Efter sammanställning av intervjuguiden valde vi 2 akademiker som testpersoner. En av dessa arbetar på universitetet i Göteborg och den andra arbetar på universitet i Makerere, Kampala som ligger i Uganda. Båda dessa testpersoner läste igenom intervjuguiden och kom med konstruktiv kritik. Det slutade med att vi omformulerade vissa frågor, tog bort och adderade andra frågor.

Vi hade ett semistrukturerat frågeschema under alla tre intervjuer. Vi ville inte ha strikta svar eller svarsalternativ. (Bryman, 2011)

Detta påminner även om det som Kvale och Brinkmann (2009) skildrar som halvstrukturerade intervjuer där man helt enkelt förbereder teman och frågor innan intervjuerna.

Att spela in intervjun var självklart för oss då vi ville ha tillgång till vad som sades även efteråt för att kunna göra analyseringen enklare, men även på grund av att minska risken för felkällor. Men även utöver inspelningen av intervjuerna valde vi att anteckna under intervjugång. Detta var något som alla informanter informerades innan de fick svara om de ville vara med om att intervjuas eller ej.

Under intervjusituationerna var det en utav oss som ställde frågorna medan den andra antecknade. Vi turades sedan om och roller byttes efter varje intervju. (Bryman, 2011)

Frågornas ordningsföljd: Vi har en viss ordningsföljd under alla intervjuer för att det skall vara i en viss ordning gällandes teman men också underlätta för oss som intervjuar. Vi har valt en viss ordningsföljd; i fokusgruppen betar vi av de individuellt riktade frågorna om informanternas bakgrund i inledningsskedet för att inte gå rakt på de personliga frågorna om ekonomi då detta är ett privat ämne för många. Vi ville skapa en relation och trygg intervjumiljö innan vi ställde de djupare frågorna och anser det olämpligt att gå på de privata frågorna direkt. Efter inledningsfrågorna ställs de viktigaste frågorna då vi ville passa på

medan intervjupersonernas intresse och uppmärksamhet till stor del fortfarande fanns kvar. Frågor kring attityd och beteende påverkas av ordningsföljden vilket gör att sådana frågor med fördel kan ställas tidigt i intervjun, dessutom kan diskussionsfrågor kräva en del energi vilket gör det ännu viktigare att prioritera dem. Vi valde även att ställa de generella frågorna först och följdfrågor med mer specifik inriktning efter varje generell fråga. (Bryman, 2011)

6.7 Sonderingsfrågor/uppföljningsfrågor

Under en intervju kan det lätt uppstå frågor av informanterna, men även av oss som intervjuare. Kanske är en fråga otydlig eller ett svar för utvecklat. Eftersom våra frågor och deras svar under intervjun kan påverka intervjuklimatet var det bra för oss att innan intervjuerna gå igenom våra frågor innan vi försatte oss i en intervjusituation. Om en informant inte skulle förstå en fråga var det viktigt att vi inte lade någon värdering i hur vi förklarade frågan utan snarare svarade så lite som möjligt, så neutralt vi kunde. Detta var viktigt för oss att inte låta våra förväntningar påverka informanterna under intervjun. Om informanterna inte gav oss de svar vi ville kunde vi be dem utveckla deras svar ifall de ville/kunde, utan att påverka eller värdesätta svaret i sig. Detta också för att slippa gissa vad de menade i efterhand när vi gick igenom informanternas svar och för att undvika felkällor i största möjliga mån.

6.8 Maktaspekter

Dagordningsmakt är ett ämne vi vill beröra. Vi var väl medvetna om den makt vi hade under intervjusituationen. Det är inte alltid en fördel, eftersom att vi ville att informanterna skulle ha en miljö där de påverkades av oss så lite som möjligt. Dagordningsmakt innebär att vi hade makten i vad som skulle diskuteras, hur det skulle diskuteras och vad som inte var "tillåtet". (Engelstad, 2006)

Intervjuerna hade inte makten över intervjuns huvudsyfte eller vilka ämnen vi skulle beröra. Makten är ju som störst när den är accepterad, och i vår intervjusituation var dagordningsmakten accepterad då dessa informanter hade accepterat dagordningen vi föreslagit redan innan intervjusituationen. Däremot hade de tillsammans kunnat utöva sin makt som den stora massan och sätta sin egen dagordning. Däremot hade informanterna i detta fall *Kunskapsmakt*, där vi var helt beroende av deras upplevelse, deras kunskap kring

universitetet Makerere eller utbildningssystemet i Uganda och hur studenterna i fråga anpassade sig till detta system. (Engelstad, 2006)

6.9 Miljö

Det var viktigt för oss med att använda rätt form av miljö för informanterna. En alltför steril miljö kanske inte skulle bidra till de djupgående eller personliga svar vi ville få. Vi använde oss utav Makerere Universitys egna lokaler då studenterna själva fick chansen att bestämma önskad lokal. Den första fokusgruppen valde en inte alltför högljudd eller störande plats i en föreläsningssal. Vi bestämde från början att det var viktigt med att få närvara fysiskt vid intervjun och ej ha exempelvis telefonintervjuer eller enkäter då detta lätt kan bli opersonligt. Men även om någon fråga eller tanke dyker upp som inte är relevant för intervjun - men som senare kan vara nödvändig information är också en viktig fördel med en intervju personligen istället via telefon eller enkäter. Vi ville ha en miljö där det fanns möjligheter att avvika från ämnet, på gott och ont. Vill man exempelvis inte närvara eller om vi avgör att informanterna är obekväma kan det vara avgörande om man tänker på etiska förhållningssätt. (Bryman, 2011)

Vid vår intervju med den första fokusgruppen befann vi oss alltså i en stor föreläsningssal där informanterna kunde komma och gå som det ville, även under intervjun. Efter att ha presenterat ämnet och syftet med vår uppsats för de informanter som skulle delta, fanns det alltså fortfarande möjligheten att när som helst avvika om informanterna av någon anledning skulle vilja det. Detta anser vi vara väldigt viktigt då vi vill att informanterna ska känna att de är på deras villkor som de deltar i intervjun. (Bryman, 2011) Om vi exempelvis hade varit i ett stängt rum tror vi att det hade varit mer obekvämt för informanterna att avbryta intervjun om de hade velat det. I detta fall var det ingen informant som intervjuades som ville avbryta.

6.10 Analysförfarande

Vi valde att transkribera allt material från våra intervjuer för att underlätta analysen. Det är enklare att hitta gemensamma nämnare eller intressanta svar när allt är nedskrivet snarare än att gå fram och tillbaka till inspelningarna. (Bryman, 2011)

Informanternas svar sorterades i de teman vi använder oss av i resultat och analys delen; Familjens betydelse (1) , olika typer av finansiering (2) och Möjligheter och hinder i samhället (3) för att få en ännu bättre överblick. Detta varvades sedan i analysen tillsammans

med bakgrund och teori. Vi kopplade sedan ihop våra tolkningar tillsammans med teorier och informanternas svar för att redogöra för resultaten.

Vi reflekterade över våra val, vad som gjorts rätt och fel i uppsatsen, vad vi kunnat göra annorlunda men även vad vi ansett vara relevant i processen.

6.11 Reliabilitet

Det är svårt att mäta kvalitativ forskning med hjälp av reliabilitet. *Stabilitet* i exempelvis form utav att "re-test" vilket innebär att man gör om undersökningen vid ett annat tillfälle och får samma form utav resultat. Vi intervjuar människor om deras upplevelser av exempelvis finansierings strategier gällande universitets studier, men dessa kan komma att ändras i efterhand. Att vi dessutom haft en fokusgruppsintervju kan självklart också påverka då grupstryck eller dynamiken i en fokusgrupp kan ha ändrat sig över tid. (Wibeck, 2000) (Bryman, 2011)

Deras syn kan ändras, deras ekonomiska situation kan ändras, deras ordval kan ändras vilket i sin tur kan generera en annorlunda tolkning utav resultaten från vår sida. Det är inte heller vårt syfte med studien att se dessa intervjupersoners svar som stabila över tid utan snarare en tolkning av deras nuvarande situation. Om man nu önskar någon form utav mätning över tid eller "re-test" är det kanske mer intressant att fokusera på de faktorer som kommit att utvecklats eller förändrats över tid snarare än att fokusera på att få exakt samma resultat. Oberoende av vem som gjort studien och när den verkställts bör resultaten bli detsamma och helt enkelt inte grundas på accidentella sammanträffanden. (Bryman, 2011) (Thurén, 2004) Detta beskriver även Kvale och Brinkmann (2009) att om en annan individ skulle intervjua samma informanter med samma intervjuguide så skulle de få samma resultat och att detta skulle tyda på reliabilitet. Men som sagt – vi ville forska efter informanternas upplevelser. Något som säkerligen ändras över tid.

6.12 Interbedömarreliabilitet

Att vi som tolkar den insamlade datan är två personer innebär också en risk för olika bedömningar och tolkningar av intervjupersonernas svar. Det som kan minska risken för misstolkningar är att be intervjupersonerna klargöra och specificera sina svar så mycket som möjligt under intervjusituationen, men mer än så är svårt att göra. (Bryman, 2011) Det är svårt

att komma ifrån det faktum att när mer än en person tolkar data så är det alltid en risk att materialet kommer tolkas olika.

6.13 Validitet

Validitet i forskningssyfte syftar på om man mätt det man avsett att mäta.

Vi är som sagt inte ute efter någon form utav kausalitet. Vi är inte säkra på att dessa intervjupersoner heller hade gett exakt likadana svar i en annan miljö heller då vi är medvetna om att detta är svårt att garantera. (Thurén, 2004) Både i en enskild intervju eller i en fokusgrupp kan man känna sig pressad, stressad eller kanske riktigt glad osv. Känslor som kanske inte hade uppstått under en annan dag, annan tid på dygnet eller i en annan miljö. Vi är inte ute efter att tolka något samband mellan olika faktorer utan vårt mål är att göra en tolkning av de svar vi får i den givna situationen.

De reaktiva effekterna av det experimentella upplägget är självklart ett faktum. När människor som vet att de utsätts för någon form av intervju eller experiment kan det påverka svar och hur de reagerar på frågor exempelvis under en intervju.

Hade vi exempelvis undanhållit syftet med våra intervjuer kanske detta hade ändrat våra svarsresultat, men vi ansåg att det var etiskt oförsvarbart att undanhålla syftet med vår studie för våra informanter. (<http://codex.vr.se>, 2013) (Bryman, 2011)

6.14 Generaliserbarhet

Syftet med denna studie är att ge en beskrivande bild av hur enskilda studenter upplever deras möjligheter att klara av att studera på universitet. Vår data som vi samlar om kan fungera som enskilda exempel på hur dessa upplevelser och perspektiv kan se ut. (Bryman, 2011) Det vi inte kan uttala oss om är hur dessa exempel är representativa för studenter i Uganda, dels för att vi har för få exempel och dels för att vi inte har ställt frågor som kan avslöja något sådant.

6.15 Etiska överväganden

När vi genomförde intervjuerna var det ett par aspekter som var nödvändiga för oss att ta hänsyn till. En av dessa aspekter är *öppenhetskravet*. Det innebar för oss att informera studenterna med vad för typ av undersökning vi arbetade med och vart den skulle publiceras

samt vilka som skulle ha tillgång till detta. Eftersom att vi inte arbetade med studenternas namn och vi intervjuade 10st personer var det relativt enkelt att kunna garantera anonymitet, då Makerere University har tusentals elever. Vi frågade dessutom eleverna och *Konfidentialitetskravet* spelade inte någon roll för dem. De gav oss inte information som de inte ville skulle publiceras. Informanterna gav sitt medtyckande muntligt vid alla tre intervjutillfällena. *Autonomikravet* informerade vi också om, informationen vi samlade skulle endast användas i syfte av vår C-uppsats. Dessutom var *frivillighet* och möjligheten att när som helst under intervjun avbryta eller inte vara med längre något vi underströk flera gånger. För övrigt var det inte någon av informanterna som valde att avbryta intervjun. (Bryman, 2011)

Det verkar inte vara privat att prata om sin ekonomiska situation, eller åtminstone inte ens egna finansiering av studier. Det berodde mer på hur man var som person om man ville prata om ämnet. Vissa är mer extroverta än andra, och vissa är mer reserverade än andra. Studenterna berättade att givetvis fanns det andra som inte ville prata om deras ekonomiska situation. Studenterna berättade för oss efter intervjun att de kan prata med varandra i klassen om sådana här saker utan problem, att prata om detta ämne är något som ständigt tas upp för diskussion studenter sinsemellan. Det är ett ämne som för dem är ständigt aktuellt. Vi resonerar som så att eftersom de valde att medverka i studien har de troligtvis inte något emot att diskutera sin egen och andras ekonomi. (Bryman, 2011) (<http://codex.vr.se>, 2013)

Vi ville skapa en trygg relation och miljö men inte heller en alltför oseriös eller nära relation då risken för att intervjun skulle tas på allvar kanske skulle minskas. (Bryman, 2011) (<http://codex.vr.se>, 2013)

Kvale och Brinkmann (2009) beskriver även om fördelen med att forskningen möjligen skulle kunna bidra till ökad välfärd och ett bättre samhälle i form av mer rättvisa. Kanske kan förhoppningarna om just detta vara en morot och en anledning till hur viktigt det är med forskning i utvecklingsländer som har med utbildning att göra. Vi hoppas självklart att denna forskning på något sätt kan hjälpa studenter och underlätta deras utbildningssituation.

6.16 Begränsningar med studien

Vi hade relativt lite förkunskap om hur saker och ting fungerar i Uganda, vilket gjorde det svårt att anta vad som kunde komma att bli problem. Det är viktigt att på bästa sätt göra sig förberedd på olika scenarier, men i vårt fall är det svårt att förutse olika hinder då miljön och omständigheterna för oss var helt okända. Därför tror vi att det är fördelaktigt att inte låsa in sig för mycket på ett särskilt tillvägagångssätt, utan vara beredd på att anpassa sig efter omständigheterna.

Dock utan att för den sakens skull frångå studien huvudsyfte. Ett exempel kan vara att studenterna kanske inte förstår syftet med studien, eller att för få studenter kommer till intervjutillfällena, eller att informanterna ställer in i sista sekund. Då måste vi tänka kreativt och komma på nya metoder för hur vi ska genomföra studien på ett korrekt och kvalitativt sätt.

Språket var också en stor faktor som vi tvingades att ta hänsyn till i vår studie. I Uganda pratar de flesta engelska, men det finns många andra afrikanska språk som är vanligt förekommande. Engelskan var inte heller den engelskan vi använder oss av i västvärlden utan olika ugandiska ord och dialekter blandades med ett annorlunda engelskt/ugandiskt vokabulär. Vi fick ofta fokusera mycket på att vara tydliga i våra intervjuguider och när vi kommunicerade muntligt. Vi fick vara mycket lyhörda på vår omgivning så att vi kunde försäkra oss om att vi har gjort oss förstådda och att vi förstått informanterna rätt. Om det var ord vi inte förstod under intervjuerna frågade vi efter förtydliganden och på så sätt minskade vi eventuella missförstånd.

Intervjuerna gick bra ändå trots vissa språkbarriärer då vi hade tur med våra informanter som visade på tolerans och öppenhet gentemot oss.

Det har varit en rolig utmaning att genomföra detta trots de begränsningar som fanns.

Nyckelordet är flexibilitet och tålamod under vår tid vid material insamlingen.

7. Resultat och Analys

Nyckelord: *Governmental sponsorship, State sponsorship, District sponsorship och Private sponsorship.* Se kapitel 4.3 för mer information om dessa begrepp.

7.1 Summering

Via en gruppintervju, en enskild djupintervju med en student och en undervisande lärare på Makerere Universitet i Kampala fann vi att deras svar kunde delas upp i tre olika teman. Dessa tre teman är; *familjens betydelse, olika typer av finansieringssätt och möjligheter och hinder i samhället.* Vi har valt att presentera resultaten och analysen sammanhängande utifrån dessa teman för tydlighetens skull.

En kort summering av vårt material är att våra informanter uttrycker att de som studerar på universitet verkar vara; de som har bra ekonomiska förutsättningar, de som har rätt kontakter med rätt människor, de som har bäst betyg, de som har möjligheten att förflytta sig mellan distrikt. Även de som har förutsättningarna att arbeta och studera samtidigt och på så vis försörja sig själva. Förutsättningar som få i Uganda verkar ha, enligt informanterna.

7.2 Familjens betydelse

Pengar är något av ett återkommande tema bland våra informanter, men även hur närvarande hemmet är i åtanke hos studenterna. Även om det är arbete och studier som studenten måste fokuserar på, är familjen ständigt närvarande i tankarna.

Här diskuterar vi resultatet och analyserar vårt material i relation till vår frågeställning; *Vilken roll spelar familjen för studenternas upplevda möjlighet att påbörja och genomföra universitetsstudier?*

En viktig faktor som de flesta av våra informanter nämner är det sociala såsom familjens och vänners stöd. Paradoxalt nog kan det samtidigt vara en last för många studenter då de upplever en press från familjen att prestera akademiskt men även finansiellt.

"Sometimes you have to work besides the studies to manage all the costs, but you can only work some of the time and you send money home because you also want to help out your siblings and family. So it is not much money left. " / Enskild intervju med student som sponsras privat

Samma student berättar även om hur familjen ofta offerar en hel del för att student ska ha råd att studera, och att detta är något som finns i åtanke under studietiden. Många studenter arbetar och det är inte ovanligt att vissa tar en paus i studierna för att kunna betala skolavgiften och samtidigt skicka hem pengar till familjen. Men detta är endast möjligt som privat sponsrad student (som "government" sponsrad måste man fullfölja skolan och får inte ta en paus).

"But as I said, it is hard since you have to fulfill the needs from home as well. A lot of the money goes to the family at home, sisters and brothers. So sometimes you end up failing your tests on purpose, to get a job to help the family. Since sometimes they sacrifice and sell their land or they struggle to get you the money. So some students fail on purpose, to be able to help the family out. " / Enskild intervju med student som sponsras privat

Enligt teorin capability approach är den upplevda möjligheten att genomföra förändring avgörande för det faktiska resultatet (Sen, 1999). Citaten ovan påminner om det fiktiva exempel vi ger i teorikapitlet på Person A och hur denne tar hänsyn till sin familjs situation och att denne inte fått tillräckligt mycket stöd hemifrån. Enligt teorin capability approach är den upplevda möjligheten att påverka sitt liv även en stark indikation på hur välmående ser ut och kan mätas, och det blir relevant att belysa den upplevelsen som en viktig faktor i en analys av våra informanternas välmående och förmågor.

Dessa faktorer beskriver och bekräftar även akademikern och läraren som arbetar heltid på Makerere Universitetet i Kampala, Uganda. Här beskriver hon bland annat hur de olika förutsättningarna kan se ut för studenterna att komma in på universitetet i Uganda.

"Not the best possibilities. Students from poor backgrounds have problem going to good schools. No resources, no good books, no good teachers and therefore no good results at the

government tests. Therefore there are not equal possibilities for each and everyone to get in to the university.

And the privately sponsored students must have a lot of money, so most of them work at the same time. Now with the new rules, 60 % of the fees must be paid within a much shorter time so the pressure is high. " / Enskild intervju med lärare

Likaså här beskriver informanten om de resurssvaga, de som inte har samma typ av förutsättningar och hur detta kan påverka studenterna. Informanten visar på hur den sociala situationen såsom sämre lärare, sämre studiemiljö upplevs och värderas. Denne beskriver helt enkelt hur vissa studenter har sämre tillgång till välfärd, något som enligt teorin capability approach är viktigt att belysa när det handlar om den individuella utvecklingen (Sen, 1999). Individens relation till den sociala tillvaron spelar en stor roll. Speciellt när det handlar om individens upplevda förmåga av att ta del av dessa förutsättningar, vilket kan vara avgörande för hur denne kan lyckas. Om en student exempelvis inte upplever att denne har förmåga att ta del av de förutsättningar som finns för att studera på en högre nivå då är sannolikheten låg att studenten ens kommer försöka. Detta kan även kopplas till den tidigare forskning vi presenterar i studien om studenters sociala bakgrund. Där diskuteras upplevda svårigheter från studenter vid Makerere gällande finansiering och pressen från familjen att prestera väl. (Mayanja, 1998) Det vi ser i citatet ovan är en upplevd press hos studenten att det är upp till denne att se till att studierna ska fungera väl. Den studien om studenters sociala bakgrund tar upp är just hur utbildningssystemet i Uganda är uppbyggt på så vis att det är upp till individen att finansiera sina studier. Författaren till den studien kommer med förslag om hur Ugandas stat bör ta större ansvar för att stödja studenter på universitet genom finansiering och positiv särbehandling. (Mayanja, 1998) Vi anser att ett sådant system skulle främja studenterna då den upplevda pressen att finansiera studierna skulle minska, då stöd med finansieringen skulle erbjudas och studenten kan koncentrera sig mer på studierna och inte finansieringen. Vid frågan om det är svårt att få de olika stipendierna svarade läraren:

"Yes it is hard; all of the options are hard. If you are sponsored you must read a lot, every day. But the private students have pressure as well. "

Möjligheterna och pressen verkar finnas oavsett hur finansieringen av studierna ser ut. Läraren berättar även om pressen att försörja familj och syskon:

"There is a pressure for you to always study hard and get a job directly after the studies so you can provide and help your family. Often the oldest is sent to the university and then when he/she gets a job, they provide or help the other siblings who are going to study at the university. So other siblings often wait for you to be done, so the pressure to get money is high. "

Det verkar finnas en stark upplevelse av att det krävs en hel del av studenten och dennes familj, speciellt ifall finansieringen sker privat. Studenterna i gruppintervjun diskuterar pressen som kan uppstå ifrån familj och släkt. Kostnaderna kring universitetsstudier kan för en familj innebära väldigt höga summor, vilket ibland kan betyda att endast ett syskon i taget kan studera. Detta medför att även om studenten klarar utbildningen så börjar den största pressen när ett jobb ska skaffas, då plikten som familjeförsörjare verkligen börjar. Studenten förväntas hjälpa familjen tillbaka i gengäld, men ibland även hjälpa till att försörja yngre syskon till deras universitetsutbildningar.

Våra informanter beskriver att om inte möjligheten eller förutsättningarna att finansiera alla sina barns högre studier finns, så blir det troligtvis bara ett barn som får möjligheten att studera på universitet. Det barnet är ofta nästintill tvunget att inte bara ta hänsyn till sina egna behov, utan även ta hänsyn till familjens behov. En socioekonomiskt utsatt familj har inte samma förutsättningar att sätta sina barn på universitet som en familj med stort kapital. De familjer med större finansiellt kapital har all anledning att utgå från att deras barn kan studera på en högre nivå. Deras barn har stora möjligheter att finansiera sin utbildning privat och slipper dessutom pressen från familjen att behöva betala tillbaka eller att behöva arbeta samtidigt.

Vetskapen av att behöva arbeta samtidigt som man studerar och dessutom sätter familjens ekonomi på spel anser vi kan vara en utlösande faktor till att tveka på att man som student kommer klara sin universitetsutbildning. Den psykiska hälsan påverkas även av denna press, vilket vi har visat på i kapitlet tidigare forskning om studenters psykiska hälsa vid Makerere University. Vid den studien visar det sig att en stor andel av studenterna har psykisk ohälsa och i vissa fall så allvarligt att självmordstankar har uppstått. (Ovuga et al, 2006) Vi vill här göra kopplingen med hjälp av resultaten från denna studie att den upplevda pressen faktiskt

har en påtaglig påverkan på studenters välmående och möjlighet att genomföra studier på högre nivå. Därför är det viktigt att poängtera att den upplevda möjligheten (begreppet "capability") inom teorin CA varierar hos olika studenter, därmed blir också görandet ("functions") annorlunda hos varje student. Detta påverkar alltså studentens upplevda möjligheter till studier på högre nivå i all grad.

"The parents put a lot expectation on the siblings or child who study at the university. But then when you are done with your education and start to work, you help the other siblings to study at the university as well. " / Fokusgruppsinformant nr 9 som sponsrats privat

"My mother sponsored me, I am the last born so the whole family helps me out. I am in a family of six persons. My sister covers my intuition fee since they are already working." / Fokusgruppsinformant nr 4 som sponsrats privat

"There are a lot of family members who depends on you when you study. If they educate someone in the family and it's a lot of siblings in the family the pressure is really high to succeed." / Fokusgruppsinformant nr 7 som sponsrats privat

Bandet och ansvaret gentemot familj och syskon är alltså starkt men även betungande. En student berättar att det inte är ovanligt att studenten väljer utbildning efter familjens råd och inte alltid efter egen vilja, då den framtida lönen delvis kommer att tillfalla familjen. Något som alla studenter i gruppintervjun som var sponsrade privat var enade om, var att pressen hemifrån påverkade studierna. De kände sig stressade och hade en enorm press från familjen att prestera bra under studietiden.

Det kan kopplas till det ansvar studenten känner inför att försörja familjen som har hjälp med finansieringen, men även det ansvar studenten kan känna inför andra syskons möjligheter till universitetsutbildning.

"I am the second oldest, the oldest one dropped out of the university. I guess they all are looking at me, waiting for me to graduate. We are 12 children. Everyone is not educated in my family in the university, only the oldest one who dropped out. So they depend on me a lot." / Fokusgruppsinformant nr 9 som sponsrats privat

I vårt material ser vi att informanterna ofta inte har självförverkligande som mål med sin utbildning, vilket vi tycker är värt att uppmärksammas. Målet är ofta ekonomiskt bundet, man vill ha en ännu högre utbildning (Masternivå) eller ett bra avlönat arbete. Det kan röra sig om att kunna hjälpa sina syskon med deras utbildning, att hjälpa föräldrarna ekonomiskt eller att bli ekonomiskt självförsörjande.

“Actually I would like to get a nice job. Because then, I’m able to become independent economically and self-sufficient.” / Fokusgruppsinformant nr 3 som sponsrats privat

“After my bachelor degree I want to take my master degree. With my bachelor I can get a job so that I could finance myself my master degree.” / Fokusgruppsinformant som sponsrats via Government

“My personal goal is to get high grades and get a job so that I could pay myself for the higher education (master degree).” / Fokusgruppsinformant nr 5 som sponsrats via State

Man kan tolka detta på olika sätt . Studenterna lyfter fram att de vill vidareutbilda sig och ekonomiska faktorer. Vill de kunna hjälpa familjen tillbaka efter studierna? Kanske vill de kunna göra sig ekonomiskt självständiga?

Vi tycker det är intressant att lyfta fram dessa mål som studenterna har med sina studier, speciellt om vi kopplar denna data till vår teoretiska utgångspunkt social mobilisering. Den teorin vill poängtera betydelsen av utbildning för ett lands utveckling som viktig, då den bidrar till ökad kunskap och deltagande i samhället (Sundh & Turunen, 1995). Det vi ser i vårt material är att huvudanledningen för studenterna att studera på universitet är att uppnå ekonomisk självförsörjning, och inte att öka sitt inflytande i samhället eller självförverkligande. Vad gör det med framtida studenter som demokratiska medborgare i Uganda?

Social mobilisering handlar mycket om att koppla ihop social och ekonomisk utveckling utan att något prioriteras högre eller lägre. Tanken är att förutsättningar ska skapas för att gynna

dem som är utsatta och eliminera eventuella hinder. Dessa olika finanseringsmedel i form av sponsorskap verkar vara ett sätt att försöka gynna landets utbildning.

Dessa målsättningar som social mobilisering nämner som viktiga i ett samhälle såsom exempelvis *frihet att uttrycka sig eller självbestämmande*, är inte närvarande i intervjuerna. Något som kan ses som viktigt för fortsatt demokratisk utveckling av ett Uganda, där medborgarna har stort inflytande över sin situation (Sundh & Turunen, 1995). Autonomi är också något som socialfilosofen Axel Honneth anser vara viktigt. Det finns tre olika former av erkännande som ses som extra viktiga. Det första är; Erkännande via primärrelationer och att själv känna värdet av sina egna behov, vilket enligt våra informanter verkar skymmas undan av familjens behov. Informanterna nämner ständigt familjen, syskon och släktingar vilket får oss att undra vart informanternas individualitet och förhoppningar tagit vägen. Hur långt ned i prioriteringslistan hamnar studenternas hopp om att realisera egna drömmar?

Det andra erkännandet är *politiska och juridiska rättigheter*, vilket våra informanter inte nämner. De påpekar istället samhällets och universitetssystemets stora brister. Informanterna pratar alltså om bristen på dessa rättigheter, vilket vi anser vara oroande. Det blir extra intressant när studenterna läser *Social work & administration*, en utbildning som ska arbeta väldigt nära människan och systemet. Har man då inget förtroende för systemet i landet – hur ska man då kunna fullfölja sitt jobb, stötta sina klienter och utvecklas som professionell socialarbetare?

Den *sociala uppskattningen* som är den tredje och sista formen av erkännande verkar visa sig i form av familjens uppskattning genom att kunna hjälpa och betala tillbaka till familjen finansiellt efter sin utbildning. Den sociala uppskattningen verkar snarare bestå av en stor (ekonomisk) press hemifrån. Att känna en sådan press kan självklart vara en morot för vissa men i samband med finansiell press och hög studietakt kan detta kanske påverka studenternas psykiska hälsa i slutändan.

Enligt Honneth är det viktigt med dessa former av erkännande för att förutsättningar ska finnas till skapandet av en positiv identitet och med chans till självförverkligande. Vi tror att studenterna inte prioriterar självförverkligande som teorin social mobilisering förespråkar, utan ser mer till familjens behov och detta i sig kan få studenterna hopplösa gällandes egna förmågor men även chansen att kunna påverka sina liv.

Chansen till att samhället skall gå i en mer demokratisk riktning minskar om studenter väljer att studera på hög nivå av privata skäl, och inte enligt de anledningar som teorin social mobilisering förespråkar. (Sundh & Turunen, 1995)

I ett land som präglats av diktatur och odemokratiska medel i flera decennier; där oppositionen tystats och tryckts ned, tror vi kan ha påverkat befolkningen gällandes förutsättningar till samhällsligt inflytande. (Musisi, 2003) (www.sida.se, 2009)

Personlig ekonomisk vinning kan vara något som vi även tror påverkar samhället på en mer institutionell nivå exempelvis via exempelvis fattigdom, men även korrupcion inom statliga organ. En risk som även kan påskyndas av president Musevenis odemokratiska styre (Musisi, 2003)(TI,2013).

På så vis tror vi att samhället hindrar de grupper som inte har förutsättningar att engagera sig i samhället och att dessa fortsätter vara isolerade och känna sig maktlösa inför systemet.

Vad spelar det då för roll med utbildning om samhället anses orättvist och om man känner sig maktlös inför systemet och dess korrumperade styre?

7.3 Olika typer av finansiering

Här bearbetar vi frågeställning nummer två; Påverkas studenternas upplevda möjlighet till studier på universitets nivå av de nuvarande finansieringsmöjligheterna gällandes universitetsstudier i Uganda?

Några av studenterna i gruppintervjun arbetade samtidigt som de studerade, eller hade egna företag vid sidan av. Vissa arbetade deltid, andra på kvällar då deras utbildning skedde under dagstid. Detta kan vi förstå med vetskapen om att studenterna har olika finansiella möjligheter beroende på vilken typ av sponsorskap de har. Är studenten sponsrad via government där de utses via nationella prov, så ingår det mesta såsom boende, mat och utbildning. Denna typ av sponsorskap är den som studenterna verkar anse som mest täckande, rent finansiellt. De som sponsras via State eller District får inte få samma typ av finansiellt stöd och det var ganska oklart kring hur detta fungerade. Att arbeta samtidigt som man studerade verkade vara vanligt och inte endast något som gällde de privat sponsrade studenterna.

Staten försöker skapa förutsättningar för de studenter som presterar bra i skolan genom att sponsra dessa studenter, oavsett om du har råd eller ej. Men den upplevda möjligheten är lika viktig som förutsättningarna i sig och enligt capability approach en stark indikator på hur välmående ser ut i ett land (Sen, 1999).

"Even if you have performed well, not everyone has the money. It costs a lot when you are financed privately. Far from everybody can pay the tuition fees. Sometimes you have to work besides the studies to manage all the costs, but you can only work some of the time and you send money home because you also want to help out your siblings and family. So it is not much money left. They maybe go to other universities or go to programs with lower fees. Makerere University is very expensive.

Going to the university as a government sponsored student is a lot easier, and the process of studying is simple. As a private student it is hard. So hard. Everything is so expensive. "
/ Enskild intervju med student som sponsrats privat

Vi uppfattar att denna student inte upplever att chansen att studera på universitetet som problemfri, utan snarare som en ständig finansiell kamp. Informanten beskriver även hur denna upplever att det är mycket svårare som student när man sponsras privat i jämförelse med att sponsras via government. De som sponsras via government har inte bara toppbetyg utan de har det även rent finansiellt mycket lättare under studietiden. De studenter med rätt förutsättningar såsom toppbetyg på de nationella testen får då chansen till ännu bättre förutsättningar när de erbjuds sponsorships via government och de med sämre betyg får inget finansiellt stöd vilket i sin tur säkerligen kan påverka deras universitetsbetyg men även den psykiska hälsan i form av hög press och stress. Systemet verkar alltså inte för de studenter som kanske egentligen behöver stödet som mest.

Många studenter kan inte ta sig ända till universitetet av olika anledningar, detta ser vi bland annat genom det låga antal som genom Ugandas historia har haft problem att studera på universitet i jämförelse med andra länder i Afrika (A.B. K Kasozi, 2003). Detta kan bero på avhopp i grundskolan, tidiga giftermål eller att de varit tvungna att börja arbeta vid ung ålder. Vi undrar om staten kanske sponsrar för få elever i landet? Kanske är den upplevda möjligheten till utbildning på hög nivå något landets styrande skulle behöva förstärka för befolkningen. Eftersom att det dessutom är svårt att överhuvudtaget hitta information om Government Sponsorships, State Sponsorships eller District Sponsorships eller några riktlinjer

om hur man möjligen kan skaffa sig dessa former av hjälpmedel anser vi vara ett tecken på att dessa metoder verka godtyckliga och svårt att tillgodose som student.

För att nyansera bilden av hur studenterna ser på saken vill vi presentera dessa två olika citat från informanterna:

"But then the District sponsored students you study for free but they will not pay for you to stay at campus. You often live outside the campus or at home. You get some allowance as well, but not much. "

/ Enskild intervju med student som sponsrats privat

"There is also students that have their own small business and they are able to support themselves. Some maybe just work and sponsor themselves by working. I have my own business." / Fokusgruppsinformant som sponsrats privat

Studenterna verkar påverkas av universitetets skolavgifter och hur vår informant har ett eget företag vid sidan av.

Den ekonomiska pressen verkade vara något som drabbade många av våra informanter men även deras familjer.

Möjligheterna att finansiera sin skolgång inkluderade många gånger arbete samtidigt som studier på heltid för vissa studenter där man även var tvungen att ta hänsyn till sin familjs ekonomiska situation. Detta är något som också kan ses i den tidigare forskning som vi har presenterat rörande studenters sociala bakgrund (Mayanja, 1998). Vi tycker det är intressant att vi i vår studie ser samma sak som även ovannämnda studie uppmärksammar. Vi tolkar det som att problemen med finansiering av studier på högre nivå fortfarande kvarstår än idag. Något som också verkade påverka studenternas upplevda möjlighet till studier var att avgiften verkar variera beroende på universitet, kurs eller program. Kanske påverkas detta vilket program, kurs eller universitet studenterna i slutändan väljer, beroende på deras finansiella situation.

"It depends on the course that you are taking. People from the different faculties have different fee's and tuition fees. It varies. Social science or Social work and Administration have two different fees." / Enskild intervju med student som sponsrats privat

Makerere Universitet verkade vara det universitet som är mest populärt enligt studenterna, men också dyrast och svårast att komma in på. Flera informanter berättar om just detta.

"I would probably choose another university, maybe a cheaper one. A cheaper price and a cheaper tuition fee. But I would still study. But maybe not Makerere University. I did not even apply for Makerere University but I got the sponsorship and they wanted me...." / Fokusgruppsinformant som sponsrats via Government

"Yes, more preferable, more expensive." / Fokusgruppsinformant nr 3 som sponsrats privat och 5 som sponsrats via State nickade instämmande med informant nr 3

"It is more expensive at the Makerere University. But also better." / Fokusgruppsinformant nr 1 som sponsrats via State

Skolavgiften verkar dessutom styra vilket universitet man går på och hurvida man har råd med just det specifika universitetet. Makerere är enligt våra informanter det ultimata målet, detta universitet anses vara bäst. Kan detta innebära att kvaliteten på universiteten i Uganda skiljer sig? Är så fallet så beror kvaliteten på den utbildning som student får helt enkelt på finansiella medel – vilket i sin tur beror på kontakter, hur studenten presterar på de nationella proven och familjens ekonomiska situation.

"It is the main university. It is the dream for the students, to study at Makerere. Even you heard about it, all the way from Sweden. The competition is really high; this is for the "cream" students. That means the best of the best. Some students that are limited by their money, they end up in other universities."

/ Enskild intervju med lärare

Även om det nu vill sig väl och det finns tillgång till utbildning, verkar det enligt våra informanter krävas mycket av studenten och dennes familj för att klara av den högre utbildningen och till slut ta examen och förverkliga personliga mål/drömmar. Som vi nämnt tidigare i Resultat och Analyskapitlet "Familjens betydelse", är det inte ovanligt att studenten måste jobba extra eller till och med ta en termins uppehåll för att tjäna in pengar för att kunna fortsätta studera. Familjen är också en faktor som spelar stor roll i studentens möjlighet att kunna studera på universitet. Om familjen befinner sig i en situation som kräver att studenten tar uppehåll från sina studier för att tillfälligt hjälpa till att försörja sin familj så har ofta studenten inget annat val än att göra just det.

Vi ser alltså att individens upplevda möjlighet att omvandla resurser till faktiskt görande inte kan göras med enkelhet, utan det ständigt krävs av studenten att denne måste kämpa för att bibehålla sitt omvandlande av resurser till görande. Denna process av omvandlande från resurser till görande vill vi koppla till vårt val av teori; Capability approach. (Sen, 1999) Där definierar vi resurser som befintliga förutsättningar och den upplevda möjligheten att omvandla dessa resurser till det individen har som mål. Vi ser att våra informanter i deras svar återkommer med just hur denna omvandling kan vara svår att utföra. De berättar att det finns förutsättningar för dem (jobb, familj som hjälper till eller sponsring av staten), men de berättar samtidigt att de ofta känner att deras förmåga att omvandla dessa resurser till verklighet ibland är liten och ständigt utsätts för nya utmaningar. Med hjälp av capability approach (Sen, 1999) kan vi se att den upplevda möjligheten att påverka sin situation är avgörande för våra informanter i hur de lyckas i sina studier. Att den upplevda möjligheten spelar så stor roll för våra informanter tycker vi är intressant att observera, eftersom det bekräftar teorins kärna som är just betydelsen av denna upplevda möjlighet när det handlar om att uppnå mål.

7.4 Möjligheter & hinder i samhället

I detta avsnitt bearbetar vi frågeställningarna; *Vilka upplevelser har studenterna utav statens/samhällets stöd gällandes universitetsutbildning? Vilka hinder och möjligheter påverkar studenternas studiesituation?*

Det uttrycks av studenterna brister i systemet även när det handlar om State sponsorships. I den enskilda intervjun med studenten och läraren beskrivs State sponsorship som något som endast har med "de rätta kontakterna" att göra. Vad State sponsorships faktiskt innebar i detalj

var det ingen som visste.

"State is president selected. It has to do with the connections you have. " / Enskild intervju med lärare

Detta bekräftas även i gruppintervjun, helt oberoende av de andra informanterna.

"Then there is State house for particular groups decided and specified by the government." / Fokusgruppsinformant nr 3 som sponsrats privat

och i den enskilda intervjun med läraren får vi ännu en gång detta bekräftat:

"State sponsored students most cases; these are students that know someone in the government or the statehouse. They fix in some of these students that are pretty good. Not as good as the Government sponsored students but the State students have some kind of a connection which will get them in to the university anyway. " / Enskild intervju med lärare

Detta verkar som om läraren inte heller visste vad State house sponsorships täckte rent finansiellt.

Under vår enskilda intervju med en student ställde vi följdfrågan ifall State sponsorships har med just kontakter att göra. Då svarade informanten:

"Yes. Someone they know who works in the government, and that have family or friends and they have children that have performed but need help to get in to the university. A long time ago the State sponsorships were for those students that still perform well but could not afford to finance themselves. These students could also be picked out and get the State sponsorship. These students did not perform as well as government sponsored students but still good. But nowadays they pick only a few for the State sponsorships, and it has to do with the connections you have in the State house instead. " / Enskild intervju med student

Såsom vi förstår detta verkar det som om människor med kontakter inom "State house" (tolkat av oss som "staten") eller de som arbetar för presidenten kan få möjligheten att få State sponsorship. Detta är ett tydligt exempel på hur det finns olika förutsättningar för olika individer, vilket teorin Capability approach poängterar som en orättvisa i samhället (Sen, 1999). Hur denna typ av finansiering ser ut i detalj var det ingen som kunde beskriva och detta var något som vi reagerade på. Alla informanterna verkade känna till begreppet State house sponsorships men allmänhetens tillgång till sådan information är icke existerande. Vi hittade som beskrivet i metodkapitlet ingen information alls om att ett sådant sponsringssystem skulle finnas i landet vilket vi tycker är illavarslande för utvecklingen i Uganda. Vi anser att det kanske tyder på korruption inom utbildningssystemet, men att spekulera kring detta är svårt i brist på källor och tid.

En student framhäver att denne upplever att studenter har goda möjligheter att komma in på universitet i Uganda, men förutsatt att studenten har väldigt bra betyg, goda kontakter eller goda finansiella möjligheter. Det verkar som om studenten upplever statens stöd som väldigt selektivt. Påverkar detta hinder eller denna möjlighet studenternas studiesituation? Det verkar som om det beror på huruvida du gynnas av statens finansieringsmöjligheter. Studenten verkar också känna en maktlöshet inför just detta. Han beskriver att även om en person har bra betyg så kan det handla om utomstående faktorer såsom kontakter eller finansiella medel, en förutsättning som han påstår inte många har.

"Sometimes, it varies. You have to have either very good score at the national test or you have to have connections or the money. If you perform very well. The districts may also vary in results and it is not the same, some districts have done poorly. The different districts may have different results and therefore the possibilities to get in to the university are not the same in each district.

Even if you have performed well, not everyone have the money. It costs a lot when you finance privately. Far from everybody can pay the tuition fees.

Sometimes you have to work besides the studies to manage all the costs but you can only work some of the time and you send money home because you also want to help out your siblings and family. So it is not much money left.

They maybe go to other universities or go to programs with lower fees. Makerere University is very expensive.

Going to the university as a government sponsored student is a lot easier, and the process of studying is simple. As a private student it is hard. So hard. Everything is so expensive."

/ Enskild intervju med student som sponsrats privat

Den enskilda studenten vi intervjuade berättar om sin upplevelse av just statens finansiella stöd gällandes utbildning och hur möjligheterna till utbildning kan skilja sig beroende på finansiellt kapital eller vilket distrikt du tillhör. (se kap. 7.3)

Han berättar om hur distrikten kan skilja sig åt gällandes möjligheter att komma in på universitet då vissa distrikt levererar sämre resultat på de nationella testen. Har man ingen finansiell sponsring och måste betala själv så väljer man kanske billigare universitet eller billigare kurser att studera menar han. Detta citat anser vi spegla problemet med hur utbildningssystemet i Uganda genomsyras av ett stort ansvar på individen att genomföra universitetsstudier. Tidigare forskning på detta område beskriver att detta system är ett problem då studenter upplever en ohälsosam press att klara av studierna (Mayanja, 1998) (Ovuga et al, 2006). Vår valda teori social mobilisering tar också upp statens roll och betydelse i samhället, och det vi kan se i vårt material är hur avsaknaden av stöd från staten i Uganda påverkar studenters upplevda möjligheter att uppnå och genomföra universitetsstudier.

Något som också beskrivs vara en brist i sponsringssystemet "District sponsorships" av studenter och läraren är att många studenter "fuskar" och skriver in sig i distrikt där de tror sig finnas mindre konkurrens och därför lättare att få sponsorskap genom att få bäst betyg i detta distrikt. Uganda består av olika regioner som själva har mycket inflytande i det lokala samhället, vilket innebär att de till exempel kan vara med att besluta hur skolsystemet ska styras. Detta innebär att vissa områden kan ha mer resurser att lägga på skolan jämfört med andra, vilket innebär olika förutsättningar för studenter eftersom det kan vara en stor spridning i kvaliteten på skolsystemet (Musisi, 2003).

Ofta handlar detta om "resurssvaga" distrikt, där elever från "rikare distrikt" har möjligheten att skriva in sig i andra distrikt där de "tävlar" med elever som har sämre möjligheter, inte bara ekonomiskt utan även gällandes resurser såsom böcker, bra skolmiljöer eller tillräckligt utbildade lärare (Musisi, 2003). Detta ökar chansen för de som skriver in sig i utsatta distrikt eftersom att dessa studenter helt enkelt har sämre möjligheter till att skriva det nationella testet. Men detta är enligt vår informant just därför man införde District Sponsorships - för att

alla studenter som skrev det nationella testet inte hade samma förutsättningar gällandes sin utbildning och därav tävlade inte eleverna på samma villkor.

Nedan följer ett citat som skildrar just detta.

”Quarter system (district) is the ones who performed well in the district. The government had to do something since the people in the poor district could not compete with the other students that had access to better schools and better districts. But of course, there are those rich students that study in richer schools and district and then register in a poor district. That is bad for the students in the poor districts. They don't have a good school, or the best teachers, they can't afford the best literature. They don't have the best environment to study in.”/

Enskild intervju med lärare

I kapitlet tidigare forskning beskrivs hur Ugandas stat har vidtagit åtgärder för att utbildningen ska bli mer tillgänglig för befolkningen och framför allt i de regioner där utbildningsnivån är lägre. Om vi relaterar dessa bakgrundsfakta till teorin social mobilisering blir det tydligt hur bestämmande organ i samhället har vidtagit åtgärder som ska gynna vissa grupper i samhället. Uganda är ett land som kämpar för att ta sig från att vara ett utvecklingsland till att bli ett medelinkomst land och dessa åtgärder som görs anser vi kan direkt relateras till teorin social mobilisering. Vi vill samtidigt visa på en del brister i skolsystemet generellt i Uganda och med det kritiskt belysa vilken problematik som är kopplat till dessa åtgärder som har gjorts i Uganda. Korruption är ett stort problem i Uganda som vi berör i vårt kapitel tidigare forskning och även upptäcker i informanternas svar. Detta problem är inte Uganda ensam om, det finns många länder som brottas med korruption (TI, 2013). Korruptionen i Uganda är ett problem som påverkar landet i stor utsträckning, då den berör så många områden utöver utbildningssystemet. Som det är i dagsläget finns det inga fungerande lösningar på korruption, vilket vi tar upp i kapitlet tidigare forskning (Kornai et al, 2005).

Utifrån teorin social mobilisering är det alltid en risk att korruption uppstår när staten har ett ovanligt brett inflytande över landet, speciellt i utvecklingsländer som Uganda. Teorin tar även upp svårigheterna att rent organisatoriskt kunna utföra åtgärder som ska gynna samhället i ett land som är utsatt av korruption. Speciellt när korruptionen är på en nivå som genomsyrar landet på många olika områden (Denvall et al, 2011). Med detta perspektiv får

vårt material ett nödvändigt djup som gör problematiken lite mer överskådlig och får oss att se att vårt resultat visar på att det finns vissa upplevda hinder i samhället hos informanterna att ta sig till universitetet och genomföra studier.

En annan åtgärd som staten i Uganda har vidtagit för att utjämna förutsättningarna för grupper i samhället är att kvinnor kvoteras in. De får 1,5 poäng extra på det nationella provet för att göra så att andelen kvinnor ska bli fler i universiteten. Denna metod från statens sida går att direkt koppla till teorin social mobilisering. Åtgärder som denna är de medel som teorin förespråkar när lika förutsättningar för grupper ska skapas. Vi tycker det är viktigt att påpeka dessa åtgärder med tanke på Ugandas tidigare historia gällande marginaliserade grupper, däribland kvinnor. Vi ser denna åtgärd som ett tecken på att utvecklingen i Uganda faktiskt går framåt (UNDP, 2013) och i linje med resten av världen, även om utvecklingen går långsamt.

8. Slutdiskussion

I vår studie har vi bland annat beskrivit hur det i Uganda kan vara svårt att vara politiskt aktiv och påverka samhället, att välfärden verkar vara på efterkälken och att utbildningen (trots att den har utvecklats i en positiv riktning) fortfarande är alldeles för outvecklad och elitistisk. Vi har genom vår bakgrundsforskning och datainsamling från våra informanter märkt att Uganda som land har strukturella problem gällande utbildningssystemet. Ett exempel hämtat från teorin social mobilisering som vi tycker förtydligar det vi har sett i vår studie att om ett demokratiskt system inte existerar, eller fungerar dåligt, i ett samhälle är det risk för att staten inte kommer att ta hänsyn till invånarnas bästa och dess intressen eftersom statens representanter inte är demokratiskt valda. Vi kan inte bekräfta att så är fallet i Uganda, men vi har sett tendenser som visar på ett dåligt fungerande system i landet. Många utvecklingsländer i världen berörs av detta och det är en problematik som är svår och tidskrävande att lösa (Sen, 1999). Trots denna problematik har Ugandas BNP stigit och landets medelinkomst har höjts enligt Human Development Project (UNDP, 2013) vilket gör att Uganda på papperet har en god utveckling. Vi tror att dessa strukturella problem kan öka risken för att studenter på universitet att känna sig maktlösa och att den upplevda möjligheten att kunna påverka sin situation, både studiemässigt och finansiellt, minskar. Det går därför inte att bortse från betydelsen av socialt deltagande när ämnet utveckling berörs, vilket de teorier vi har använt oss av argumenterar för. Det har varit vanligt att mäta ekonomisk tillväxt och dra direkta paralleller till hur bra utvecklingen fortskrider, utan att ta ordentlig hänsyn till sociala faktorer som medborgares politiska deltagande, tillgång till välfärd och utbildning (Sen, 1999). Om en medborgare har friheten att engagera sig politiskt och i samhällsfrågor har de större möjlighet att påverka sin situation enligt CA.

En tanke vi har haft är att denna studie kan användas som en "pilotstudie" inför eventuella framtida studier angående universitetsstudenter i Uganda och hur deras upplevda möjligheter att påverka sina liv ser ut. Eftersom vi endast har gjort ett "stickprov" vid Makerere University i Kampala, Uganda och fått fram intressant data (studenter anser att upplevda möjligheter spelar en stor roll i hur de tror att de är kapabla att lyckas påverka deras liv i den riktningen de vill) anser vi att en vidare och mer omfattande studie skulle vara både aktuell och givande, både för Göteborgs Universitet och för Makerere University. Vi anser att vi genom vår studie visar på en gräsrotsnivå hur olika upplevelser kan se ut, vilket kan vara

mycket intressant för de som sitter på beslutsfattande positioner i samhället. I vår analys finner vi att en del av våra resultat går stick i stäv med våra teoretiska utgångspunkter; studenternas huvudanledning att studera på universitet (egen ekonomisk vinning) kontra de anledningar som teorin social mobilisering förespråkar, nämligen ökat socialt deltagande i samhället från medborgarna. Denna skillnad kan utgöra en intressant inkörsport för vidare forskning, anser vi.

Om vi hade haft mer tid och mer medel till att kunna intervjua fler studenter angående den högre utbildningsnivån i Uganda, hade vi satsat på en mer omfattande forskning med fler intervjuer än vad vi har idag för att kunna uttala oss om en mer generell bild. Det har varit anmärkningsvärt svårt att få fram information att hitta om statens sponsringssystem och det har framkommit oroväckande information om att studenter kommer in på universitetsutbildningar med hjälp av "de rätta kontakterna" istället för de rätta betygen.

Ett sponsringssystem som snarare påminner om korruption i utbildningssystemet. Hur studenter med förutsättningarna att flytta till de mest utsatta distrikten i Uganda för att tävla om sponsorskap vinner på att fuska på det här sättet. Man tävlar inte på samma villkor då förutsättningarna utbildningsmässigt är så ojämnt beroende på distrikt. Är detta Ugandas framtid och hur länge kommer dessa "inofficiella" system fortfarande fortgå?

Våra informanter berättade om en verklighet med flera gemensamma punkter där de allihop nämnt vikten av rätta finansiella medel och de betungande "tuition fees" som många upplever svåra att bekosta regelbundet. Att belysa utbildningssystemet i Uganda från ett makroperspektiv tror vi hade varit intressant. Informanterna berättar om familjens betydelse, på gott och ont. Ofta måste de i tur och ordning vänta på syskon på att få utbilda sig på grund av de extremt höga skolkostnaderna. Studenterna är helt beroende av finansiella möjligheter för att kunna utbilda sig i ett land där fattigdom existerar i hög utsträckning. Detta pussel går inte ihop.

Vi vill uppmuntra fler till att skriva om utbildningssystemet i Uganda då det i vår forskning framkommit en upplevelse av ett elitistiskt utbildningssystem gällandes den högre utbildningen. De som har tillräckligt med pengar, bäst betyg eller de rätta kontakterna har störst möjlighet till en universitetsutbildning.

Vi tror att om problemet med utbildningssystemet uppmärksammas med hjälp av vidare forskning i ämnet så kan problemen definieras och därmed kanske det bli enklare att hitta

lösningar. Vi är medvetna om att detta är ett stort och brett område som förmodligen kommer kräva mycket tid och resurser i anspråk innan en förändring kan ske, men att börja med att belysa problemet är en bra start.

Informanterna berättar om hur de studenter som har pengar, väldigt höga betyg i de nationella testen, kontakter eller ett stort socialt nätverk såsom släkt och vänner som kan hjälpa till med boende och mat är de studenter som kommer in på universitetsutbildningar. I ett land där oroligheter såsom fattigdom, HIV/AIDS och barnsoldater drabbar en stor del av befolkningen (Artadi & Sala-i-Martin, 2003), har inte alla studenter samma förutsättningar att nå högre studier. I de norra delarna av Uganda lever många fortfarande i skräck för LRA och staten har inte kunnat sätta stopp för dessa än. (Musisi & Muwanga, 2003)

Att Uganda har tagit sig relativt långt i sin utveckling med hjälp av att exempelvis öka medelinkomsten i landet eller via positiv särbehandling av kvinnor i utbildningssystemet anser vi vara positivt. Men landet har en lång väg kvar att gå, speciellt i jämförelse med andra mer utvecklade länder. Hög analfabetism och korruption är problem som drabbar även utbildningssystemet och förutsättningarna för blivande studenter att kunna utbilda sig på en högre nivå. Terminsavgifter kostar mer än medelinkomsten i landet - hur är det möjligt att utbilda sig då?

Detta visar på en stor orättvisa för Ugandas befolkning rörande möjlighet till utbildning. Att gå en universitetsutbildning är förmodligen i dagsläget inget alternativ för en stor del av befolkningen. Ett sådant hinder för befolkningen i Uganda anser vi vara ett stort problem för Uganda då bristen på kunskap drabbar landet på många olika nivåer och hindrar utvecklingen av landet. Vi ser ett stort behov av framtida forskning inom ämnet för att förbättra kunskapen kring dessa problem för att skapa bättre förutsättningar till utbildning på universitet för Ugandas befolkning, och hoppas att denna studie kan vara en hjälp på vägen.

9. Referenser

Artadi, Elsa V. & Sala-i-Martin, Xavier, (2003) *The economic tragedy of the XX-th century: Growth in Africa (2003)*
<http://www.nber.org/papers/w9865.pdf> (2013-04-17)

Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*, Malmö: Liber AB

Codex – regler och riktning för forskning, (2013)
<http://codex.vr.se/manniska2.shtml> (<http://codex.vr.se>, 2013)
(2013-05-02)

Denvall, Verner; Heule, Cecilia & Kristiansen, Arne (2011) *Social mobilisering - en utmaning för socialt arbete*, Malmö: Gleerups utbildning AB

Engelstad, Fredrik (2006) *Vad är makt?* Stockholm: Natur och Kultur

Globalis, (2006)
<http://www.globalis.se/Laender/Uganda> (2013-04-05)

Högskoleverket, (2011)
http://www.hsv.se/densvenskahogskolan/utbildningpauniversitetochhogskolor/studiestod.4_539a949110f3d5914ec800063689.html (2013-05-07)

Kasozi, A.B.K (2003) *University Education in Uganda - Challenges and opportunities for Reform*, Kampala: Fountain Publishers Ltd

Kornai, János, Mátyás, László & Roland, Gerard, (2005) *Corruption, development and institutional design (2005)*
<http://libris.kb.se/bib/11678711>
(2013-04-03)

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun* Lund: Studentlitteratur

Kwesiga, Joy C. (2002) *Women's Access to Higher Education in Africa - Uganda's Experience*, Kampala: Fountain Publishers Ltd

Mak.un.ug, (2011)
<http://ar-new.mak.ac.ug/sites/default/files/admission/undergradfeessch2010-2011.pdf>
(2013-03-07)

Mayanja, Muhammad K. , (1998) *The social background of Makerere University students and the potential for cost sharing (1998)*

<http://link.springer.com/content/pdf/10.1023%2FA%3A1003238928267.pdf> (2013-05-02)
Mehler, Andreas; Melber, Henning & Walraven, Klaas van (2011) *Africa Yearbook - politics, economy and society south of the Sahara in 2010* Boston: Brill

Musisi & Muwanga, (2003) *Makerere University in transition 1993-2000 Opportunities & Challenges (2003)*

http://www.foundation-partnership.org/pubs/makerere/uganda_2003.pdf
(2013-03-15)

Ovuga, Emilio, Boardman, Jed & Wasserman, Danuta, (2006) *Undergraduate student mental health at Makerere University, Uganda (2006)*

<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/pmc1472270/>
(2013-04-07)

Payne, Malcolm (2008) *Modern teoribildning i socialt arbete* Stockholm: Natur och Kultur

Robeyns, Ingrid (2003) *The Capability Approach: An Interdisciplinary Introduction sid 23, 24, 34-38, 43.*

Sen, Amartya (1999) *Development as freedom*, Oxford: Oxford university press

Sida, (2011)

<http://www.sida.se/Svenska/Lander--regioner/Afrika/Uganda/Landfakta/>
(2013-04-10)

Sida, (2009)

<http://www.sida.se/Svenska/Lander--regioner/Afrika/Uganda/Utvecklingen-i-Uganda/>
(2013-04-10)

Ssekamwa, J.C. & Lugumba, S.M.E (2001) *A History of Education in East Africa*, Kampala: Fountain Publishers Ltd

State house of Uganda (Musisi, 2003) *Past presidents of Uganda*

<http://www.statehouse.go.ug/past-presidents/president-apollo-milton-obote>
(2013-03-10)

Sundh, Kenneth & Turunen, Päivi (1995) *Social mobilisering*, Stockholm: CE Fritzes AB

Thurén, Torsten (2004) *Vetenskapsteori för nybörjare* Malmö: Liber AB

Transparency International - the global coalition against corruption (TI, 2013)

<http://www.transparency.org/cpi2012/results> (2013-04-23)

GENDER EQUALITY IN EDUCATION: LOOKING BEYOND PARITY , 2011

International Institute for Educational Planning, Info@iiep.unesco.org

http://doc.iiep.unesco.org/wwwisis/repdoc/SEM313/SEM313_20_eng.pdf (2013-04-10)

United Nations Development Programme, (2013)

<http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/UGA.html> (2013-04-04)

Utrikespolitiska institutet, (2011)

<http://www.landguiden.se/Lander/Afrika/Uganda/Modern-Historia>

(2013-05-03)

Wibeck, Victoria (2000) *Fokusgrupper - om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod* Lund: Studentlitteratur

10. BILAGOR

BILAGA 1

Frågeformulär för fokusgruppintervjun där "Q" står för question.

Q: How old are you?

Q: Are you all in 3rd year and in the same class?

Q: What do you study?

Q: how come you were able to study at the university? Was it because of your high grades? How did you manage?

Q: The grades that you were talking about - do you have to have high grades to get in to this course (Social work & Administration) ?

Q: What is your current family situation? Do you live at home with your family or do you live at the campus, or maybe in some other way?

Q: As we understand it - there is different kinds of sponsorship? Private, Government, state and district - is that correct?

Q: if you have been given a scholarship... was this scholarship necessary for you to be able to study? Does it only cover the fees and books? What would have happened if you did not receive this scholarship?

Q: What is the difference between the Makerere University and others? Is it the price? Or is Makerere just more preferable to the students?

Q: for those of you who have not received any scholarships and go "private", how do you manage to afford your education? (for example fees, schoolbooks, hostels etc?)

Q: How much do the students work when they work and study at the same time?

Q: Those who are sponsored private, by your family - are you the only one in the family who are sponsored?

Q: Does these expectations affect your studies in any way?

Q: What is your personal goal with your education? Do you have certain goals or dreams?

BILAGA 2

Intervjufrågor gällandes enskild intervju med student där "Q" står för question.

Q: Could you please tell us the difference between the sponsorships?

Q: Do State sponsored students have to do with connections they have?

Q: How much does it cost approximately to go study one semester at the university?

Q: Does it differ between the courses or programs?

Q: Do you feel that there are good possibilities to get in to the university in Uganda?

Q: As a private student - could you take a break after one semester and work to be able to go to the second semester?

Q: Are the sponsorships different in any way when it comes down to the payment?

BILAGA 3

Intervjufrågor med lärare där “Q” står för question.

Q: Could you please tell us the difference between the sponsorships?

Q: Are the sponsorships different in any way when it comes down to the payment?

Q: Is it hard to get sponsorships? Are they mostly sponsored or private?

Q: Do you feel that there are good possibilities to get in to the university in Uganda? Is there any obstacles?

Q: How do the obstacles affect the students and/or their family?

Q: What is the difference between the Makerere University and others? Is it the price? Or is Makerere just more preferable to the students?

*Q: for those who have not received any scholarships and go "private",
How do they manage to afford their education?*

Q: do the private students have higher expectations/pressure from home?

Q: they have different grounds to stand on when they study at the university, depending on how they are sponsored?